

MOŽNOSTI
STUDENTSKÉHO
ŽIVOTA

tranzitdisplay
18/12/2009–31/1/2010

POSSIBILITIES
OF A STUDENT
LIFE

tranzitdisplay
18/12/2009–31/1/2010

Výstavu Možnosti studentského života připravila u příležitosti 70. výročí Mezinárodního dne studentstva ve spolupráci s galerií TranzitDisplay Studentská komora Rady vysokých škol.

Výstava si klade za cíl poskytnout jisté podněty k reflexi identity studenta/studentky a jeho/její role ve společnosti. Za ústřední otázku „Kdo je to student/ka?“ se skrývá množství otázek dílčích, které se dotýkají širších společenských souvislostí. Je smyslem studia na vysoké škole pouze „příprava na budoucí povolání“, nebo také výchova určitého typu osobnosti? A je čas strávený studující/m na škole pouze dobou této „přípravy“, nebo má nějaké specifické kvality? Je žádoucí, aby se studující snažili ovlivňovat společenské dění? Může studentský aktivismus vnést do veřejného prostoru něco, co by tam jinak chybělo? Jaká je obecně role mladých lidí ve společnosti – jsou jen cílovou skupinou určitých odvětví výroby, nebo nositeli potenciálu změny?

Výstava je prostorově a tematicky rozdělena do tří částí, mezi nimiž ovšem není hierarchický vztah. Ve vstupní místnosti galerie jsou formou citátů z manifestů studentských hnutí a dalších textů komentovány různé koncepce identity studujících a jejich postavení. Další úsek výstavy prostřednictvím vizualizací chronologie událostí a hnutí, medailonků významných osobností a faktografického materiálu povšechně seznamuje s různými okamžiky dějin posledních staletí, kdy studující veřejně vystoupili jako významná politická síla. Třetí část ukazuje obraz studujících, který je dnes prosazován masmédií, komerčním sektorem a politickou reprezentací. Jde o pojetí role studenta/studentky, jež odráží dominující hodnoty současné společnosti, jako je individuální úspěch, růst blahobytu či bezprostřední užitek bez ohledu na dlouhodobé dopady. Důsledkem tohoto pojetí studentstva se organizátorům výstavy jeví některé neblahé tendence ve školství, jako je růst vlivu komerčního sektoru, z něho vyplývající ohrožení autonomie akademické sféry, tlak na praktickou využitelnost vzdělání, chápání vysokoškolského titulu jako cesty k lepšímu pracovnímu uplatnění, nadprodukce absolventů a absolventek. Výstava má ambici poukázat na problematičnost těchto jevů.

VYBRANÉ OKAMŽIKY Z DĚJIN STUDENTSKÉHO AKTIVISMU

ČESKÉ ZEMĚ

1412

Studentské demonstrace proti kléru

Veřejná aktivita studentstva v předvečer husitské revoluce se projevovovala šířením posměšných popěveků proti arcibiskupovi a častými bouřemi studujících, kteří všemožně dávali najevo své sympatie reformním mistrům Husova okruhu. Největší otevřený protest proti zkorumpovaným kněžím a pokryteckému systému zorganizoval spolu se studentstvem mistr Jeroným Pražský. Hlavní atrakcí byl alegorický vůz ověšený napodobeninami papežských bul s odpustky, které se svůdnými gesty a obhroublými šprýmy nabízel student přestrojený za nevěstku. Průvod vyšel z Malostranského náměstí, podél arcibiskupova paláce směřoval přes Kamenný most (dnešní Karlův most) a dále na Staroměstské náměstí. Odtud se vydal kolem Králova Dvora na Nové Město, kde manifestace skončila bujarým spálením bul „kacířského papeže“ a „pasáka děvek“ na Dobyčtím trhu (dnešní Karlovo náměstí).

ČESKÉ ZEMĚ

1639 a 1648

Účast studentů v bojích proti Švédům

Příslušníci pražských vysokých škol pomáhali poprvé při hájení měst pražských již v roce 1639 proti vojskům švédského generála Banéra. Daleko proslulejší je ovšem činnost akademické legie v roce 1648. Tehdy bojovali studenti pod vedením juristy Jana Jiřího Kauffera, pozdějšího profesora právnické fakulty, proti žoldnéřským švédským oddílům generála Königsmarka zejména při obraně staroměstské strany pražského Karlova mostu. Akademická legie se neúčastnila pouze bojů na mostě – ještě předtím, než nepřátelské síly pronikly do středu města, odráželi studující nápor švédských vojsk na obranných opevněních mezi Horskou a Koňskou bránou. Kauffer byl poraněn, dva studenti v boji padli a mnoho dalších bylo zraněno. Duchovní posilu jim dodával jezuitský kněz P. Jiří Plachý. Od jednoho zajatého švédského žoldnéře se o páteru Plachém dozvídáme: „... neb o něm se veřejně mluví a povídá, že veliký čarodějník jest, který svým studentům každodenně cedulky jísti dává... poněvadž se jich žádná zbraň chytiti nechce...“

RAKOUSKÉ CÍSAŘSTVÍ

1848

Revoluce ve Vídni a Praze, spolek Repeal

V předvečer revoluce roku 1848 se někteří pražští studenti sdružovali v tajném česko-německém spolku Repeal, jenž byl centrem demokratických idejí i radikální kritiky soudobé společnosti. Zprostředkovatelskou úlohu mezi studenty Filosofické fakulty a Repealem hrál Josef Václav Frič. Radikální skupina vedená Fričem se postavila do čela studentstva a počátkem března roku 1848 se zúčastnila agitace za politické vystoupení lidu proti absolutismu.

Vídeňští liberální studenti předstihli ty pražské a 7. března jednali o návrhu podání petice panovníkovi Ferdinandovi I. Petice, která získala finální podobu 11. března, požadovala svobodu tisku, slova, učení a vyučování, rovnost náboženství, všeobecné zastoupení lidu a reformu německého spolku.

7. března se konalo také shromáždění Repealu. Jednalo se o první veřejnou politickou schůzi v českých dějinách, která požadovala občanské svobody, zrovnoprávnění češtiny s němčinou i některá sociální opatření. Při schůzi vyšel z řad studentů popud k získání studentstva pro podporu formujících se politických sil. 13. března vídeňští studenti vyzvali Friče, aby „obhájil všeobecné zájmy a jmenovitě své vlastní univerzity“. Na barikádách, které vyrostly ve Vídni, bojovali rovněž čeští studenti.

16. března v Praze vznikla po vzoru Vídeňské univerzity ozbrojená Studentská legie. Koncem března čítala 2360 mužů, z nichž téměř polovinu tvořili filosofové. Kromě požadavků na obecné svobody studenti taky usilovali o reformy univerzity. 17. dubna žádali zrušení disertací, disputací, promocií a tax. V jejich požadavcích se odrážela nejen snaha o modernizaci univerzity, ale i sociální hlediska. Jedním z nemnoha úspěchů tohoto snažení bylo povolení studentských spolků. Čeští studenti si založili svůj první nacionální spolek Slávií, němečtí Teutonii a později Markomanii.

Reakcí na příchod vojenského velitele knížete Windischgrätze byla bojová mobilizace studentů. Za několik hodin bylo postaveno na 200 barikád a spustil se nerovný boj. Po pár dnech byla vzpoura tvrdě potlačena a studenti donuceni ke kapitulaci. Mnoho z nich padlo nebo bylo vážně zraněno.

FRANCIE

1907–dnes

Union Nationale des Étudiants de France (UNEF)

V roce 1907 vznikl na setkání v Lille spojením různých regionálních studentských svazů Národní svaz francouzských studentů, hlavní studentská organizace ve Francii. V roce 1946 UNEF přijal Grenobelskou chartu, která definovala studenta jako „mladého pracujícího v intelektuální sféře“. Od té doby je svaz považován za součást dělnického hnutí. Mnohaletý aktivismus UNEF významně přispěl k vytvoření systému sociálního zabezpečení studujících ve Francii.

V 50. letech UNEF vedl protesty na podporu osvobozenického povstání v Alžírsku. Sjezd UNEF 27. května 1968 na stadionu Charléty, na němž se sešlo něco mezi 30 a 50 000 lidí, byl jednou z nejvýznamnějších událostí studentské revolty Máj 1968. V roce 1986 UNEF zorganizoval úspěšnou stávkou proti poplatkům pro studenty.

ČÍNA

4. 5. 1919

Hnutí čtvrtého května

4. 5. 1919 řes 3000 studentů demonstrovalo na náměstí Tchien-an-men v Pekingu proti slabé reakci vlády na Versailleskou smlouvu, v jejímž důsledku měla část čínského

území připadnout Japonsku. Studentská vzpoura známá jako Hnutí čtvrtého května odstartovala sérií stávek po celé zemi, pod jejichž tlakem čínští zástupci v Paříži odmítli podepsat ponižující dohodu. Nacionalistické a antiimperialistické Hnutí čtvrtého května je považováno za jeden z přelomových momentů v procesu likvidace tradičních mocenských struktur v Číně, jenž později vyvrcholil nástupem komunistické strany k moci.

ČESKOSLOVENSKO

15. 11. 1922

Stávka proti Steinherzovi

Spolky německých studentů v Československu, jako Deutsche Studentenschaft a Germania, představovaly ve 20. letech živnou půdu pro ideologii nacionálního socialismu. Tzv. „árijský paragraf“ měly zakotven ve svých statutech. Jejich protiváhou byl liberální spolek Lese- und Redehalle der deutschen Studenten, který antisemiti opustili již v roce 1892.

Ve 20. letech rozvířila hladinu veřejného mínění aféra kolem jmenování rektorem lékařské fakulty historika židovského původu Samuela Steinherze. Pravidlem bylo, že funkce rektora měla připadnout služebně nejstaršímu řádnému profesorovi, zároveň ale platil nepsaný zákon, že židovští pedagogové v těchto situacích úřad vždy odmítli. Steinherz ale funkci přijal. Na protest nacionalističtí studenti 15. listopadu 1922 obsadili univerzitní budovu a zahájili stávku.

V následujících dnech se k nim přidali „němečtí árijští studenti“ dalších škol v Československu a nacionalističtí studenti rakouských vysokých škol ve Vídni a Innsbrucku, kteří vyslovili požadavky, že na jejich školách se žid nikdy nesmí stát rektorem a počet židovských studentů musí být omezen. Akademický senát Německé univerzity však tyto požadavky studentů odmítl. Celá záležitost se dostala až do parlamentu, kde německá nacionalistická strana formulovala v říjnu 1923 „požadavek na omezení počtu posluchačů a vyučujících židovského původu.“

V roce 1926 založili němečtí nacionalističtí studenti v Československu novou organizaci Nationalsozialistische Studentenvereinigung, později přejmenovanou podle říšskoněmeckého vzoru na NS-Studentenbund. 10. a 11. března 1930 zvítězila ve volbách do tradiční Deutsche Studentenschaft.

INDONÉSIE

28. 10. 1928

Deklarace Slib mládí

Na Druhém indonéském kongresu mladých, který se konal v říjnu 1928 na třech různých místech v tehdejší Nizozemské Východní Indii, nacionalističtí studenti přijali deklaraci Slib mládí (Sumpah Pemuda). Prohlášení bylo předzvěstí nezávislosti země. Obsahovalo formulaci třech ideálů – jedna vlast, jeden národ a jeden jazyk.

ČESKOSLOVENSKO

3. 2. 1930

Goebbelsova promluva k německým studentům

Na valné schůzi, kterou do „německého domu“ Na příkopě svolal NS-Studentenbund, jako host promluvil Josef Goebbels na téma „Arbeiter und Student“.

ČESKOSLOVENSKO

24. 11. 1934

Boj o insignie

Zákon O poměru pražských univerzit (zvaný taky Lex Mareš) z roku 1920 stanovil, že pokračovatelkou staré Karlovy univerzity je česká univerzita, a proto jí mají připadnout Karolinum, univerzitní archiv, insignie a další památky této univerzity. Až do roku 1934 však insignie zůstávaly v držení německé univerzity. 13. 2. 1934 soud potvrdil, že insignie mají být vydány české straně. Pravicový Svaz československého studentstva, za nímž v dané kauze stála většina studentů, požadoval okamžité vydání insignií, zatímco levicová Jednota nemajetných a pokrokových studentů vystupovala proti. 24. 11. 1934 se shromáždění pravicových studentů u Karolina zvrhlo do pouličních bouří, v nichž proti českým nacionalistům stáli levicoví studenti a němečtí nacisté a nacionalisté. Kromě rvaček mezi studenty během střetu došlo rovněž k útokům na židovské obchody. Poté, co si čeští studenti svými protesty vynutili vydání insignií, levicový tisk reagoval kampaní proti „zfašizovaným studentům“. Manifest kritizující české nacionalistické studenty podepsala řada významných levicově smýšlejících českých a slovenských spisovatelů.

USA

1935–1940

American Youth Congress

V roce 1935 vznikl Americký kongres mladých (American Youth Congress, AYC), jenž usiloval o prosazování práv mládeže v americké politice. Kongres kritizoval například vojenské odvody osob mladších 21 let, tedy de facto nezletilých, nebo se zaměřoval na kritiku ekonomického vykořisťování mladých. Od svého vzniku se těšil podpoře první dámy Eleanor Roosevelt. 4. 7. 1936 AYC přijal Deklaraci práv americké mládeže, která se zaměřovala na lidskoprávní a ekonomické aspekty života mladých lidí. V roce 1939 hnutí mělo přes 4,5 milionů členů. Po kampani proti lídrům kongresu, kteří byli zároveň členy Ligy mladých komunistů, byl AYC v roce 1940 rozpuštěn.

ČESKOSLOVENSKO

17. 11. 1939

Nacistické represe proti studentům

Demonstrace proti německé okupaci v Praze 28. 10. 1939 skončily smrtí medika Jana Opletala a pekařského učeň Václava Sedláčka. Opletalův pohřeb 15. listopadu 1939 přerostl v další manifestaci odporu proti nacistům. V reakci na to byl v Berlíně naplánován zásah proti vysokoškolákům. 17. listopadu byly uzavřeny všechny české vysoké školy. 1200 studentů z Prahy, Brna a Příbrami bylo odvečeno do koncentračního tábora v Sachsenhausenu. Devět studentských funkcionářů – JUC. Josef Adamec, MUC. Jan Černý, Ing. Marek Frauwirth, JUDr. Jaroslav Klíma, JUC. Bedřich Koula, Doc. PhDr. Josef Matoušek, JUDr. František Skorkovský, Václav Šaffránek a PhDr. Jan Weinert – bylo v Ruzyni bez rozsudku zastřeleno.

ČESKOSLOVENSKO

1940–1945

Ústřední svaz československého studentstva v zahraničí

Po uzavření českých vysokých škol nacisty se částí studentů podařilo „balkánskou cestou“ dostat k západním spojencům, kde začali vstupovat do nově vznikající československé zahraniční armády. Studentští funkcionáři, kteří byli zvoleni ještě před rozpuštěním studentských spolků 17. 11. 1939, po roce obnovili činnost vrcholného studentského orgánu, Ústředního svazu československého studentstva (ÚSČS), o čemž oficiálně informovalo vysílání BBC 17. 11. 1940. ÚSČS v zahraničí vyvíjel intenzivní činnost pod předsednictvím dr. Ing. Václava Palečka. Zasadil se o vyhlášení 17. listopadu Mezinárodním dnem studentstva.

VELKÁ BRITÁNIE

16. 11. 1941

Vyhlášení Mezinárodního dne studentstva

Na zasedání Mezinárodní studentské rady v Canon Hall v Londýně bylo přijato Prohlášení spojeneckých studentů k 17. listopadu. 17. listopad v něm byl vyhlášen Mezinárodním dnem studentstva (někdy taky Světový den studentstva) symbolizujícím odpor proti nacistickému násilí a boj všech národů za svobodu a demokracii. Tato schůze, jíž se zúčastnili delegáti z 26 zemí, byla vyvrcholením činnosti exilového Ústředního svazu československého studentstva. Konala se u příležitosti druhého výročí události v Československu roku 1939. Všichni přítomní zástupci studentských svazů vyjádřili souhlas s textem předloženým československými delegáty a podepsali jej.

ČESKOSLOVENSKO

1945

Studentský národní výbor

V posledních měsících okupace ze studentského odboje vznikl Studentský národní výbor (SNV), v jehož čele stáli zejména funkcionáři předválečných levicových studentských spolků. Během Pražského povstání SNV organizoval nábor do Studentské legie. Řada studentů se přímo zapojila do bojů.

Po osvobození Studentský národní výbor vystupoval jako jediný stavovský zástupce studentů. Organizoval pomoc studentům postiženým válkou a dával hlas sociálním požadavkům studujících. Prvním cílem studentů a vůbec vysokých škol po osvobození bylo obnovení výuky. Z delegátů Svazu studentstva, Ústřední rady odborů a Ministerstva školství byl složen tzv. Čestný soud, který prověřoval uchazeče o studium a jejich názory a aktivity během války.

NĚMECKO

1946–1970

Sozialistische Deutsche Studentenbund (SDS)

Socialistický svaz německých studentů původně vznikl v Hamburgu jako vysokoškolská organizace Sociálně-demokratické strany (SPD). V průběhu 50. let však mezi SDS a SPD rostlo napětí, zejména kvůli nesouhlasu studentského svazu s kladným postojem strany v otázce znovuvyzbrojení Německé spolkové republiky. Poté, co v roce 1961 byli všichni jeho členové vyloučeni z SPD, se SDS stal vůdčí organizací Mimoparlamentní opozice (Außerparlamentarische Opposition). SDS vystupoval proti válce ve Vietnamu a nukleárnímu zbrojení. Upozemňoval na bývalé nacisty na vlivných pozicích. Zasadil se o demokratizaci institucí, zejména vzdělávacích, o podporu alternativních životních stylů, o toleranci k homosexuálům, o zrovnoprávnění žen a o právo na potrat. Představitelé SDS používali stejné protestní metody jako protiválečné hnutí v USA, například sit-ins a demonstrace. Hnutí bylo nejvlivnější v roce 1968, kdy počet jeho členů dosáhl 2500, následoval však rychlý úpadek. V roce 1970 zaniklo. Mezi jeho významné představitele patřili například Rudi Dutschke nebo budoucí členka RAF Ulrike Meinhof.

ČESKOSLOVENSKO

23. – 25. 2. 1948

Protesty proti nástupu KSČ k moci

Studentské průvody Prahou v únorových dnech byly nejvýraznějšími akcemi veřejnosti, které se vymykaly zdánlivě jednolitě veřejné podpoře převzetí moci Komunistickou stranou. Dne 23. února 1948 představitelé Klubu národně socialistických studentů iniciovali průvod, který směřoval od Obecního domu na Hrad. Delegaci studentů přijal ve večerních hodinách prezident Edvard Beneš. Bezpečnost, ovládaná komunisty, sice proti studentskému průvodu nezasáhla, byli však zatčeni někteří funkcionáři studentských spolků. Druhý den, 24. února, došlo v Praze k několika protestním shromážděním studentů, která byla rozehnána oddíly SNB. Nejmohutnější protestní akcí byl pochod studentů na Pražský hrad 25. února. Proti průvodu brutálně zasáhly jednotky bezpečnosti, řada studentů byla zraněna, jeden dokonce postřelen. Po únoru na vysokých školách vznikaly akční výbory složené z prokomunistických zástupců zaměstnanců a studentů, které přebíraly úlohy a pravomoci tradičních akademických orgánů. V dubnu a květnu proběhla první vlna čistek mezi studenty vysokých škol, skrytá pod názvem „posuzování národní a politické spolehlivosti posluchačů vysokých škol.“ Postižení byli zejména aktivní političtí odpůrci komunistů mezi studenty. Druhá, rozsáhlejší čistka se odehrála na konci zimního semestru 1948/49. Formálně šlo o studijní prověrky, které se měly dotknout studentů neplnících své povinnosti. Mezi důležitá kritéria, podle kterých byli studenti posuzováni, však patřily i majetkové poměry studentů a jejich vztah k novému režimu. Studenti, kteří se k prověrkám odmítli dostavit, byli vyloučeni automaticky. Počet vyloučených studentů byl velmi vysoký: na Karlově univerzitě šlo o takřka čtvrtinu všech studentů, na právnické fakultě UK to bylo dokonce 42,4% (1400 studentů). V 50. letech se řada studentů zapojila do protikomunistického odboje, mnozí skončili ve věznicích a pracovních táborech. Tři studenti Univerzity Karlovy, Veleslav Wahl, Karel Bacílek a Boris Kovářiček, byli popraveni.

ČESKOSLOVENSKO

20. 5. 1956

Majáles

Na 20. května 1956 byl naplánován první studentský majáles po r. 1948. V měsících před touto akcí studenti rozšiřovali rezoluci, v níž požadovali zastavit rušení zahraničního vysílání včetně vysílání Svobodné Evropy, povolit dovoz zahraniční literatury, vyučovat také o nemarxistické filosofii a znovu otevřít procesy z počátku 50. let. Ministerstvo vnitra považovalo tuto rezoluci za důkaz „snahy reakce o zneužití politické nezralosti části vysokoškolského studentstva“. Původně ryze studentské akce oslav Majálesu se zúčastnilo na 100 000 lidí. Slavnostní průvod se změnil v protirežimní demonstraci s hesly narážejícími na cenzuru („Zítra si kup Mladou frontu, nic tam nebude.“) a reflektující některé politiky či organizace („Pusťte ministra mezi nás.“ „Ať vzkvétá aparát ČSM – opora naší práce.“).

MAĎARSKO

23. 10. 1956

Začátek Maďarské revoluce

Revoluce roku 1956 začala v Budapešti jako poklidná manifestace solidarity s povstáním polských dělníků. Na demonstraci bylo přečteno 16 požadavků, které sepsali členové Svazu maďarských univerzitních a vysokoškolských studentů (MEFESZ). Demonstranti žádali odchod sovětských okupačních vojsk, svobodné volby, zrušení cenzury a změnu vlády. Poklidná manifestace záhy přerostla ve spontánní projev odporu proti stalinistickému režimu. Počet účastníků postupně vzrostl z 20 000 na 200 000. Demonstranti zpívali vlastenecké písně. Kdosi vytrhl komunistický znak ze středu maďarské vlajky, aby zůstaly jen národní pruhy. Obří socha Štalina na Náměstí hrdinů byla shozena a do jejích bot umístěny národní vlajky. Studenti chtěli odvíjet své požadavky v rádiu, byli však zatčeni. Poté, co maďarské bezpečnostní služby (ÁVH) uplatnili střelbu k utišení davu žádajícího propuštění studentů, protesty přerostly v ozbrojenou vzpouru. Povstání pokračovalo až do 10. listopadu, kdy bylo definitivně potlačeno sovětskými vojsky.

USA

1960–1969

Students for a Democratic Society

Hnutí Studenti za demokratickou společnost (Students for a Democratic Society – SDS) bylo vůdčí aktivistickou organizací amerických studentů v 60. letech. Na prvním sjezdu hnutí v roce 1962 byl přijat jeho manifest, tzv. Porthuronská deklarace. V prvních letech se aktivita hnutí zaměřovala převážně na lidskoprávní otázky. Kromě práce v kampaích se SDS zabývalo agitací a osvětou mezi nezaměstnanou mládeží. Po vypuknutí vietnamského konfliktu SDS organizovalo demonstrace proti válce, včetně velké demonstrace ve Washingtonu 27. 11. 1965. SDS také uspořádalo největší studentskou stávku v dějinách USA, jež se odehrála 26. 4. 1968 za účasti asi milionu studentů. Ke konci 60. let se hnutí ideologicky rozštěpilo na řadu frakcí.

USA

1960–70. léta

The Student Nonviolent Coordinating Committee (SNCC)

Koordinační výbor pro nenásilné aktivity studentů (The Student Nonviolent Coordinating Committee – SNCC) byl jednou z vůdčích organizací hnutí za lidská práva.

Hrál klíčovou roli v tzv. Mississippském létě svobody, kdy studentští aktivisté prováděli vzdělávací a agitáční činnost v afroamerických komunitách na Jihu. Od jiných hnutí se SNCC odlišoval důrazem na konsensuální rozhodování o klíčových otázkách.

Na konci 60. let se pod vedením Stokelyho Carmichaela přiklonil k militantnějšímu prosazování „black power“, v r. 1967 se stal součástí Strany černých panterů. Slovo „nonviolent“ (nenásilný) v názvu hnutí bylo nahrazeno slovem „national“ (národní).

USA

15. 6. 1962

Porthuronská deklarace

Na setkání delegátů různých studentských skupin, které v Port Huron ve státě Michigan zorganizovalo hnutí Students for a Democratic Society (SDS), byla přijata takzvaná Porthuronská deklarace. Jejím hlavním autorem byl Tom Hayden. Deklarace kritizovala mezinárodní politiku Studené války, nukleární hrozbu, moc vojensko-průmyslového komplexu, rasovou diskriminaci, ekonomickou nerovnost, praktiky odborů a politických stran. Poukazovala na apatii studentů a na jejich omezenou možnost podílet se na řízení společnosti. Vyzývala k většímu podílu dělníků na rozhodování, k posilování veřejného sektoru, k boji s chudobou. Prosazovala taktiku nenásilné občanské neposlušnosti a ideál účastenské demokracie.

USA

1964–1965

The Free Speech Movement v Berkeley

Hnutí za svobodu projevu (The Free Speech Movement – FSM) vzniklo během protestů na univerzitě v Berkeley. Mezi jeho neformálními vůdci byl nejviditelnější postavou Mario Savio. Předehrou ke vzniku hnutí bylo provozování informačních stánků hnutí za lidská práva v kampusu univerzity, které pokračovalo i poté, co bylo zakázáno univerzitní správou. Když 1. 10. 1964 policie zatkla jednoho ze studentů, kteří se nepodřídili tomuto zákazu, došlo ke spontánnímu protestu studujících. Studenti se posadili na zem kolem policejního vozidla a bránili tak zatčeného odvézt. Postupně se kolem auta nashromáždilo na 3000 studujících, kteří mu znemožňovali odjet po 32 hodin, dokud se nedospělo k dohodě, že zatčený student nebude stíhán. 3. 12. studenti obsadili část univerzity a usilovali o vyjednávání o svobodě slova v kampusu. Odpoledne dalšího dne policie obsadila budovou. Téměř 800 studentů bylo zatčeno. Represe vyvolaly v následujících měsících ještě intenzivnější protestní akce studujících.

USA

21. 10. 1967

Pochod na Pentagon

Na konci října 1967 členové hnutí Students for a Democratic Society (SDS) Dave Dellinger a Jerry Rubin zorganizovali protiválečný pochod na Pentagon, jehož se zúčastnilo 75 000 až 90 000 lidí. Několika demonstrantům se podařilo proniknout do Pentagonu a stáhnout americkou vlajkou ze stožáru. Poté, co byli členové tohoto „revolučního kontingentu“ spolu s prominentními intelektuály, kteří je chtěli hájit, zatčeni, část demonstrantů probděla noc před Pentagonem. Z dřevěných zábran kolem budovy si udělali ohně, v nichž si někteří z nich zapalovali povolávací rozkazy (za což jim hrozil trest 4 až 5 let vězení). Policisté a vojáci toto obležení za jeden a půl dne násilně ukončili.

ČESKOSLOVENSKO

31. 10. 1967

Strahovské události

Proti demonstrujícím studentům, kteří se na konci října 1967 pokoušeli upozornit na technické problémy strahovských kolejí, brutálně zasáhla Bezpečnost. Zákrok, při němž byla řada demonstrujících zraněna, vyvolal značný ohlas mezi studenty i širší veřejností. Úřady byly donuceny vyjít vstříc studentským žádostem o vyšetření zásahu. Šetření však nepřineslo jasný výsledek.

ITÁLIE

1967–1968

Studentská moc

Na konci 60. let studující na univerzitách v Tridentu a v Turíně pod heslem „Potere studentesco“ („Studentská moc“) vystupovali proti chystaným vládním reformám, které měly přizpůsobit vysokoškolské vzdělání potřebám pracovního trhu. Prostřednictvím exemplárních akcí (obsazování prostorů univerzity, bojkot výuky, aktivní stávky, alternativní přednášky) kritizovali autoritářské struktury na univerzitě. V rámci prosazování demokratizace vysokoškolského studia požadovali zavedení platu pro studující. Kromě toho rovněž chodili mezi dělníky a snažili se přenést antiautoritářské formy myšlení a jednání do továren.

USA

1968–cca 2000

The Youth International Party (Yippies)

Mezinárodní strana mladých (The Youth International Party) byla antiautoritářským hnutím, které používalo teatrální gesta (např. prosazování prasete jako kandidáta na prezidenta v r. 1968) k provokaci establishmentu a veřejnosti. Neměla žádné formální členství ani hierarchii. Její nejznámějšími zakládajícími členy byli Jerry Rubin a Abbie

Hoffman. Nejvýrazněji na sebe upozornila během sjezdu Demokratické strany v Chicagu v r. 1968 a následného procesu s tzv. „Chicago 7“. Jako hnutí se slábnoucím vlivem přežívala do počátku 21. století.

ITÁLIE

1. 3. 1968

Bitva na Valle Giulia v Římě

Poté, co policie násilně ukončila okupační stávku na fakultě architektury římské univerzity La Sapienza a obsadila budovu fakulty, zvanou Valle Giulia, skupina asi 4000 osob, většinou studentů, zaútočila na budovu s cílem vytlačit policisty. Útočníci používali jako zbraně klacky, kusy dřeva, kameny, láhve a knihy. Policie proti studentům nasadila vodní děla, slzný a dráždivý plyn. Přestože se policisté neuchýlili ke střelbě, výsledkem bylo 148 zraněných na straně policie a 478 na straně studentů. 232 lidí bylo zatčeno a 8 policejních vozidel spáleno.

POLSKO

8. 3. 1968

Polská politická krize

Den poté, co policie 8. 3. 1968 s použitím obušků potlačila demonstraci studentů Varšavské univerzity, 2000 studujících na protest vyšlo do ulic, což vedlo k dalšímu bití a zatýkání. Policejní zákroky vyvolaly mohutnou nevoli široké veřejnosti. Po 20 dnech protesty skončily uzavřením všech univerzit a pozatýkáním více než tisíce studujících. Státní propagandistická kampaň označovala protestující za sionistické agenty. V důsledku této kampaně množství polských Židů opustilo zemi ve strachu z perzekucí.

VELKÁ BRITÁNIE

17. 3. 1968

Protiválečná demonstrace na Grosvenor Square v Londýně

Během protestního shromáždění, které zorganizoval Výbor solidarity s Vietnamem, demonstranti obsadili náměstí Grosvenor Square, kde sídlilo americké velvyslanectví. Poté, co policisté obklíčili protestující studenty, jejich pasivní odpor přerostl v násilné střetnutí. Po dvou hodinách bojů studentský vůdce Tariq Ali dal povel k ústupu. 86 lidí bylo zraněno a 200 demonstrantů zatčeno.

ŠPANĚLSKO

1968

Protesty proti Francově diktatuře

V roce 1968 španělští studující protestovali proti režimu Francisca Franca a zásahům policie při potlačování studentských demonstrací. V dubnu tohoto roku protesty proti mši za Adolfa Hitlera vyústily v okupační stávku na Madridské univerzitě, která trvala 38 dnů.

ČESKOSLOVENSKO

9. 4. 1968

Zrušení ČSM na pražských vysokých školách

Na konci února 1968 byla na Filozofické fakultě UK založena Akademická rada studentů a tamní organizace Československého svazu mládeže (ČSM) zanikla. Tento postup následovali i studenti na ostatních fakultách. Na výroční konferenci Vysokoškolského obvodního výboru ČSM 9. dubna 1968 bylo odhlasováno zrušení ČSM na pražských vysokých školách. Namísto toho byla vytvořena akademická rada pražských studentů, pro niž se vžil název Pražský studentský parlament.

ČESKOSLOVENSKO

1965

Májáles

Druhého velkého májálesu se v květnu 1965 zúčastnilo na 150 000 lidí. Studentským králem byl na něm zvolen kandidát strojínské fakulty ČVUT, americký básník Allen Ginsberg. Necelý týden poté byl zadržen, obviněn z „výtržnictví, opilství, narkomanie a propagování homosexuality“ a vyhoštěn z Československa.

FRANCIE

1968

Studentská vzpoura května 1968

17. 3. byla v Paříži při demonstraci proti válce ve Vietnamu rozbita okna pobočky American Express Bank. V souvislosti s tím byl zatčen student z univerzity v Nanterre. V reakci na to 22. 3. skupina studentů této školy pod vedením Daniela Cohn-Bendita uspořádala okupační stávkou, kterou ukončil zásah policie. „Hnutí 22. března“ pokračovalo v provokacích, jež vedly k uzavření univerzity 2. 5. Následujícího dne policie vstoupila do Sorbonny, kde se konalo protestní shromáždění k událostem v Nanterre. V reakci na obsazení Sorbonny policií se 6. 5. víc než 20 000 studentů, pedagogů a jejich příznivců pod vedením UNEF a dalších organizací vydalo na pochod k Sorbonně. Protestující požadovali stažení obvinění vůči zatčeným studentům, odchod policie z univerzit a jejich znovuotevření. V noci z 10 na 11. 5. 1968 (tzv. „Noc barikád“) studenti a mládež obsadili jednu z částí Latinské čtvrti a začali spontánně stavět barikády. Uzavřenou oblast nechtěli opustit, dokud vláda nesplní jejich požadavky. Ráno 11. 5. oddíly Mobilní policejní jednotky (Campagnes républicaines de sécurité – CRS) na základě rozkazu ministra vnitra barikády odstranili. Brutalita zásahu vyvolala veřejné protesty a solidaritu odborů se studentským hnutím. Odbory vyzvaly k celostátní 24-hodinové stávce. Stávky 13. 5. 1968 se účastnilo 7,5 až 9 milionů pracujících. Masové demonstrace studentů a dělníků proti vládě v Paříži měly kolem 500 000 účastníků. Demonstranti provolávali „Deset let stačí!“. Odboráři požadovali změnu řídicích a rozhodovacích struktur v závodech a podnicích, odstranění nadvlády a hierarchie, větší prostor

pro tvořivost dělníků. Heslem stávky bylo „autogestion“ (samospráva). Navzdory sílícímu sebevědomí odborů a studentů se však pravicovou vládu nepodařilo svrhnout. 16. 6. policie znovu obsadila Sorbonnu, zatímco Charles de Gaulle triumfálně zvítězil v červnových volbách.

NĚMECKO

11. 5. 1968

Hvězdicový pochod na Bonn

Při příležitosti druhého čtení zákona pro případ nouzového stavu proběhl protestní pochod na Bonn, jehož se zúčastnilo kolem 60 000 demonstrantů. Pochod zorganizoval výbor Nouzový stav demokracie (Notstand der Demokratie).

JUGOSLÁVIE

2. 7. 1968

Studentské protesty v Bělehradě

Po demonstraci v noci na 2. 7. 1968, která byla potlačena policií, studenti Bělehradské univerzity vstoupili do týdenní stávky. Kvůli zákazu veřejných shromáždění se studenti uchýlili na Filozofickou fakultu, kde pořádali debaty a přednášky na téma sociální spravedlnosti a rozdávali výtisky zakázaného časopisu Student. Protestovali proti ekonomickým reformám, které vedly k růstu nezaměstnanosti a odchodu pracovní síly ze země. Titovu režimu se podařilo ukončit protesty částečným splněním požadavků a formálním vyjádřením souhlasu se studenty. V pozdějších letech byli ovšem vůdcové protestů perzekvováni vyloučením z univerzity a odstraněním z pozic ve straně.

MEXIKO

23. 7. – 2. 10. 1968

Consejo Nacional de Huelga

Národní stávková rada (Consejo Nacional de Huelga – CNH) byla delegací studentů 70 univerzit a přípravných škol, jež organizovala protesty proti prezidentovi Díazu Ordazovi. Původně se zaměřovala na otázky zaměstnanosti studujících a autonomie univerzit, postupně však začala ve svých požadavcích zohledňovat rovněž zájmy dělníků a rolníků. Zformovala se 23. 7. 1968 po vládním útoku na 5. prázdninovou školu v Mexico City, kdy policie pod záminkou razie na pouliční gangy napadla řadu studentů a učitelů. V reakci na hrubé porušování univerzitní autonomie studenti začali utvářet brigády o šesti a více členech, které rozdávaly v ulicích, na trzích a ve veřejných autobusech letáky poukazující na vládní korupci a represe. 1. 8. 1968 rektor Barros Sierra vedl 50 000 studentů při nenásilné demonstraci proti vládním represím a ohrožení univerzitní autonomie. Činnost studentského hnutí byla násilně přerušena masakrem ve čtvrti Tlatelolco 2. 10. 1968.

MEXIKO

2. 10. 1968

Masakr ve čtvrti Tlatelolco

10 dnů před oslavami Letních olympijských her v Mexiku se na náměstí Plaza de las Tres Culturas ve čtvrti Tlatelolco shromáždilo kolem 10 000 studentů vysokých a středních škol. Demonstranti chtěli vyjádřit nesouhlas s vládními zásahy proti studentskému hnutí. Jedním z jejich hesel bylo „Nechceme Olympijské hry, chceme revoluci!“. Kolem 18.30 náměstí obklíčilo 5000 vojáků s 200 tanky a nákladními vozidly. Poté podle oficiální verze vojenské síly opětovaly palbu ostřelovačů z okolních budov. Tzv. „Olympijský batalion“ tvořený vojáky, policisty a agenty v civilu vtrhl na náměstí s cílem pozatýkat lídry studentského hnutí. Vojáci zahájili palbu do zpanikařivšího davu, v němž kromě demonstrantů byli i náhodní kolemjdoucí, včetně dětí. V průběhu noci vojáci pronásledovali své oběti dům po domu. Podle oficiální verze bylo při útoku zabito 30 lidí, odhad počtu obětí z jiných zdrojů se většinou pohybuje mezi 200 a 300. Přes 1000 osob bylo zatčeno. Vyšetřování z roku 2001 prokázalo, že ostřelovači, kteří zahájili palbu, jež se stala záminkou pro zákrok ozbrojených složek, byli nastrčenými provokatéry z řad Prezidentovy gardy.

ČESKOSLOVENSKO

2. 12. 1968–1970

Hnutí revoluční mládeže

Hnutí revoluční mládeže, které vzniklo na vysokoškolské koleji Univerzity Karlovy „na Větrníku“, se hlásilo k principům permanentní a světové revoluce, solidarizovalo se s levicovými radikály v západní Evropě i s revolučními hnutími ve třetím světě. Profilovalo se jako levicová opozice proti tehdejší vládě KSČ. Členové Hnutí organizovali a prováděli letákové akce nebo demonstrace. Jeho významnými aktéry byli např. Petr Uhl (tehdy laborant Ústavu makromolekulární chemie ČSAV), Ivan Dejmal (student Vysoké školy zemědělské v Praze), Jaroslav Bašta a Petruška Šustrová z pražské FF UK.

Na podzim 1969 Hnutí přešlo do ilegality. Na přelomu let 1969 a 1970 byla řada jeho vedoucích členů pozatýkána. Politický proces s 19 členy hnutí se konal v březnu 1971. 16 s nich bylo odsouzeno k nepodmíněným trestům odnětí svobody od jednoho roku do čtyř let.

ČESKOSLOVENSKO

1968

Protesty proti vstupu vojsk Varšavské smlouvy

Po okupaci Československa vojsky varšavské smlouvy 21. srpna 1968 se studující spolu s dalšími mladými lidmi aktivně podíleli na protestech. Řada z nich se zúčastnila protisovětské demonstrace 7. listopadu 1968, která byla po dlouhé době prvním veřejným vystoupením, proti němuž zasáhly československé bezpečnostní složky. Na protest proti očekávaným ústupkům od reformního programu vstoupili studující 18. listopadu 1968 do okupační stávky. Požadovali respektování lidských práv, svobodu

shromáždování a spolčování, stanovení pevného termínu odchodu sovětských vojsk. Stávky se zúčastnily všechny vysoké školy v českých zemích a většina na Slovensku. Na školách probíhaly diskuse, kulturní vystoupení a alternativní přednášky. Stávka trvala až do 21. listopadu. Po obnovení Svazu socialistické mládeže se studenti opět stali oběťmi politických procesů. 19 členů radikálního levicového Hnutí revoluční mládeže bylo v březnu 1971 obviněno z podvracení republiky, 16 z nich bylo odsouzeno. V roce 1972 byl za účast na letákové akci odsouzen k pěti a půl rokům vězení jeden z vůdců studentského hnutí pražského jara Jiří Müller.

USA

8. 1968

Sřety studentů s policií v Chicagu a proces s „Chicago 7“

U příležitosti celonárodního sjezdu Demokratické strany v srpnu 1968 v Chicagu se měla uskutečnit manifestace „militantního nenásilí“ jako první vystoupení nové Mezinárodní strany mladých (Yippies). Vedle povoleného shromáždění asi 15 000 lidí dalších 10 000 osob pod vedením Abbieho Hoffmana a Jerryho Rubina obsadilo Grant Park. Potyčky mezi demonstranty a bezpečnostními složkami, jež zahrnovaly vedle regulérních policistů vyzbrojených obušky rovněž těžkooděnce a tanky, probíhaly relativně mírně až do 23. 8., kdy policisté surově zbili mladíka, jenž se pokusil strhnout americkou vlajku. Rozčilený dav demonstrantů zaútočil na policisty kameny, jídlem a kusy betonu. Poté, co byli vytlačeni z parku, se Yippies napojili na dav, který pochodoval k místu, kde probíhal sjezd Demokratické strany. V noci 28. 8. se národní gardě podařilo demonstranty částečně rozehnat pomoci slzného plynu. Skupinka pod vedením Abbieho Hoffmana, která nadále kladla odpor, byla obklíčena a brutálně napadena. Následkem násilností bylo 8 aktivistů (Abbie Hoffmann, Jerry Rubin, David Dellinger, Tom Hayden, Rennie Davis, John Froines, Lee Werner, Bobby Seale) obviněno ze spiknutí, podněcování výtržností a dalších trestných činů. Poté, co byl Bobbymu Sealovi zpřísněn trest, se proces se zbývajícími obviněnými proslavil jako kauza „Chicagské sedmy“. Souzení aktivisté navzdory zastrašování po celou dobu zesměšňovali proces, který se táhl několik měsíců a byl intenzivně sledován médií. 18. 2. 1970 byli shledáni nevinnými ve věci spiknutí, dva z nich byli osvobozeni zcela a ostatních pět odsouzeno k pěti letům vězení a finančnímu postihu. 21. 11. 1972 byli všichni osvobozeni na základě odůvodnění, že soudce byl kulturně a rasově předpojatý.

USA

23. 4. 1968

Okupační stávka na Columbia University v New Yorku

Columbia University v New Yorku byla na konci 60. let úzce propojena s Institute for Defense Analysis, který prováděl z pověření ministerstva obrany zbrojní výzkum. V této době rovněž probíhala stavba nové univerzitní sportovní haly na hranici s čtvrtí Harlem, proti níž protestovali obyvatelé i zástupci čtvrti. Toto byly hlavní podněty pro okupační stávku na univerzitě. Na trzňe za Martina Luthera Kinga dvacetiletý student Mark

Rudd přerušil smuteční řeč rektora a prohlásil ji za pokryteckou v situaci, kdy univerzita pohrdá zájmy Harlemu. Poté představitele hnutí Students for a Democratic Society (SDS) a The Student Nonviolent Coordinating Committee (SNCC) obsadili první budovu. Černí studenti žádají odchod bílých. Následně členové SDS (včetně Toma Haydena a Abbieho Hoffmana, který s sebou přivedl skupinu vyděděnců z přiléhajících čtvrtí) obsadili pracovnu prezidenta univerzity a matematickou fakultu. Kurzy byly bojkotovány, obsazené budovy prohlášeny za „osvobozená území“ a zajištěny barikádami. V oknech univerzity bylo vyvěšeno heslo s citátem s písně The Doors „Chceme svět a chceme jej nyní!“. SDS vyzývala ke vzniku „dvou, tří, mnoha Kolumbií“ (odkaz na výrok Che Guevary „Chceme dva, tři, mnoho Vietnamů“). Na univerzitě pod heslem „restrukturalizace“ probíhaly diskuze o novém učebním plánu a transformaci orgánů samosprávy. Radikální studenti chtěli hledat spojení v ghettech a mezi dělníky, domnívajíce se, že „svobodná univerzita“ může vzniknout pouze po založení „svobodné společnosti“. Policie po sedmi dnech vyklidila obsazenou univerzitní budovu.

KANADA

1972–1982

The National Union of Students / Union nationale des étudiants

Kanadský Národní studentský svaz se v 70. letech angažoval především v souvislosti s vládním škrtů v oblasti terciárního a sekundárního vzdělávání. Opakovaně organizoval protestní akce proti zvyšování poplatků za studium. Kromě dostupnosti vzdělání se zaměřoval také na otázky rovnosti pohlaví a zaměstnanosti studentů. Řada studentských vůdců jej ovšem kritizovala, že se nedostatečně angažuje v boji proti chudobě, válce a znečištění životního prostředí.

ÍRÁN

4. 11. 1979 – 20. 1. 1981

Islámští studenti zadržují americká rukojmí v Íránu

V reakci na snahy USA znovunastolit v zemi sekulární režim šáha Muhammada Rezá Pahlavího několik set islámských studentů obsadilo velvyslanectví USA v Teheránu a zajalo 66 rukojmích. Požadovali vydání šáha a závazek nevměšování se do vnitřní politiky země. 6 rukojmích uprchlo na sousední kanadské velvyslanectví. 13 zajatců převážně afroamerického původu bylo demonstrativně propuštěno jako představitelé „utiskované menšiny“ v USA, jeden pak pro špatný zdravotní stav. Poté, co nezapůsobily ani takové kroky americké administrativy, jako ukončení dodávek íránské ropy do USA a zmrazení íránských účtů v zemi, byla k osvobození rukojmích podniknuta tajná vojenská Operace Orli spár, která skončila fiaskem – smrtí 8 vojáků a prozrazením. Neschopnost dostat rukojmí na svobodu vedla k porážce prezidenta Jimmyho Cartera ve volbách. Rukojmí byli propuštěni po 444 dnech v zajetí na základě zprostředkování alžírskou vládou v den inaugurace prezidenta Ronalda Reagana 20. ledna 1981. Během zadržování rukojmích šáh Rezá Pahlaví zemřel v egyptském exilu. Současný íránský prezident Mahmúd Ahmadínežád byl některými rukojmími i dalšími zdroji identifikován jako jeden z únosců, on sám a jeho příznivci však toto obvinění popírají.

EVROPSKÁ UNIE

17. 10. 1982 – dnes

European Students' Union

Evropská studentská unie (European Students' Union – ESU) je organizace zastřešující v současné době 49 národních unií studentů a studentek vysokých škol z 38 evropských a přilehlých zemí.

Prostřednictvím svých členských organizací tak dnes ESU zastupuje více než 11 milionů studujících. Jejím cílem je především reprezentovat a prosazovat studijní, sociální, ekonomické a kulturní zájmy studentů a studentek na evropské úrovni ve vztahu ke všem relevantním institucím, a to zejména Evropské unii, Radě Evropy, Řídící skupině Boloňského procesu (Bologna Follow Up) a UNESCO.

Evropská studentská unie je jedinou celoevropskou studentskou institucí. Její význam roste společně s rostoucím významem společných evropských politik v oblasti vysokoškolského vzdělávání. ESU připravuje a řídí celoevropské výzkumy, zaměřené na studenty, podílí se na partnerských projektech a kampaních, poskytuje informační servis a vydává množství publikací pro studenty, instituce i odbornou veřejnost. Zabývá se také organizací seminářů, konferencí, informačních kampaní a dalších akcí zaměřených na studující.

ČÍNA

4. 6. 1989

Masakr na náměstí Tchien-an-men

Od 27. 4. na náměstí Tchien-an-men v Pekingu probíhaly masové demonstrace. Většinu protestujících tvořili studenti. K hlavním tématům demonstrujících patřila lidská práva, požadavek urychlení liberálních reforem a kritika vládní korupce. Poté, co účastníci protestů opakovaně odmítli opustit náměstí, byl 20. 5. vyhlášen nouzový stav. Ráno 3. 6. demonstranti odrazili policejní složky, večer tohoto dne už museli čelit armádě. 4. 6. byly manifestace brutálně potlačeny s užitím těžké vojenské techniky. Podle oficiálních zdrojů boje přinesly 242 obětí na životech, jiné zdroje uvádějí něco mezi 1000 a 6000 mrtvých. Následovalo rozsáhlé zatýkání zastánců protestujících po celé zemi.

ČESKOSLOVENSKO

17. 11. – 29. 12. 1989

Sametová revoluce

Na podzim 1988 probíhaly živelné demonstrace u příležitosti svátku založení Československa, který byl jinak od roku 1975 zrušen. Nejrozsáhlejší veřejné protesty se odehrály v rámci tzv. Palachova týdne v lednu 1989. V létě 1989 kolem 40 000 lidí připojilo svůj podpis k petici Několik vět. Protirežimní demonstrace se opakovaly 21. srpna i 28. října 1989. 16. listopadu 1989 probíhala v Bratislavě demonstrace studentů Univerzity Komenského. O den později, na výročí pohřbu Jana Opletala v roce 1939, byl plánován studentský průvod Prahou, který měl začínat na Albertově. Generální tajemník ÚV KSČ Milouš Jakeš sice vydal příkaz, aby se proti studentům nezasahovalo, někdo druhý však zřejmě ve snaze

Milouše Jakeše diskreditovat přikázal, aby nebyli vpuštěni na Václavské náměstí. Na Národní třídě tak nakonec ke střetu mezi studenty a policií došlo. Následovala stávka v divadlech, okupační stávka na vysokých školách, 27. prosince pak generální stávka v celé Československé socialistické republice. 19. listopadu bylo v pražském Činoherním klubu založeno Občanské fórum, na Slovensku působily Verejnosc proti násilíu a Maďarská nezávislá iniciativa. 10. prosince odstoupil z funkce prezidenta Gustáv Husák. Novým prezidentem tehdy ještě socialistické republiky byl 29. 12. 1989 zvolen Václav Havel.

ČESKÁ REPUBLIKA

1992 – dnes

Studentská komora Rady vysokých škol

Studentská komora Rady vysokých škol (SK RVŠ) je součástí Rady vysokých škol a od roku 1996 celostátním orgánem, který zastupuje studenty a studentky českých vysokých škol. V současné době jsou v SK RVŠ zastoupeny všechny veřejné a státní vysoké školy a deset vysokých škol soukromých. Každou vysokou školu v SK RVŠ obvykle reprezentují dva zástupci nebo zástupkyně.

SK RVŠ představuje partnera při vyjednávání o záležitostech studujících i obecnějších otázkách vysokého školství pro Parlament ČR, vládu ČR, jednotlivá ministerstva a další orgány veřejné správy. V posledních dvou letech se zaměřuje zejména na problematiku reformy systému terciárního vzdělávání. Podstatnou část její práce tvoří také zastupování studujících českých vysokých škol na mezinárodní úrovni – zejména v Evropské studentské unii (ESU) a evropské federaci doktorských studujících Eurodoc. Prostřednictvím svých zástupců v řídicím výboru Erasmus a v projektu Bologna Experts se SK RVŠ vyjadřuje k otázkám Boloňského procesu na národní úrovni. Má své zástupce také v Reprezentativní komisi MŠMT, která se zabývá otázkami rozpočtu vysokého školství. V poslední době SK RVŠ také rozvíjí intenzivnější spolupráci se studentskými reprezentacemi zemí Visegrádské čtyřky. Jedním z cílů jejího programového prohlášení z března 2009 je prohloubení spolupráce se studentskými uniemi na českých VŠ a dalšími studentskými organizacemi. V roce 2009 SK RVŠ ve spolupráci s ČVUT uspořádala 17. Evropskou studentskou konvenci, konferenci zástupců členských organizací ESU. V programové oblasti se soustředila na problematiku budoucnosti akademické samosprávy, k níž přijala nový poziční dokument. Zaměřuje se také na oblast zajišťování kvality na VŠ – pro rok 2010 připravila ve spolupráci ČVUT a UK rozvojový projekt. SK RVŠ také pravidelně pořádá oslavy 17. listopadu – Mezinárodního dne studentstva a uděluje při této příležitosti Cenu Jana Opletala, určenou osobnosti, která se zasloužila o rozvoj studentského hnutí či obhajobu studentských práv.

ČESKÁ REPUBLIKA

2008–2009

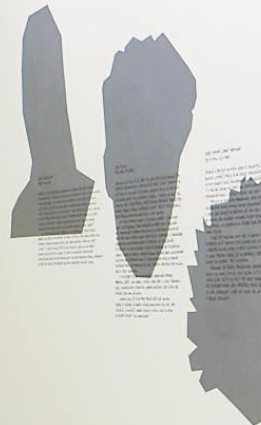
Inventura demokracie

Inventura demokracie je studentská iniciativa, jejímž cílem je jednak důstojným způsobem připomenout 20. výročí 17. listopadu a zároveň se pokusit napravit některé

nedemokratické prvky v české politické kultuře. Organizaci řídí vysokoškolští studenti z UK, VŠE, ČVUT, VŠUP v Praze a MU v Brně. Záštitu nad ní mají Studentská rada FF UK a Studentská unie UK. Její aktivita počala výzvou českým politikům k devatenáctému výročí Sametové revoluce, aby k budoucím dvacetinám české demokracie legislativně lépe upravili některé nedostatky. Inventura demokracie se pokouší informovat veřejnost rovněž zapojením se do kulturních a vzdělávacích akcí. Pořádá přednášky a debaty („Doba Železná a Kožená“), filmové projekce, textové dílny a happeningy.

Výzva Inventury demokracie „Dejte nám dárek ke dvacetinám“ byla zveřejněna 17. listopadu 2008. Název si studenti zvolili, protože chtěli přimět politiky k jednání do 17. listopadu 2009. Dokument se zabývá hlavně čtyřmi legislativními nedostatky, které by dle názoru Inventury demokracie neměly být v demokratické zemi tolerovány. Jsou to: širší poslanecké a senátorské imunity – Inventura demokracie požaduje její rozumné omezení; tzv. legislativní přílepký – studentská iniciativa zde poukazuje na pozměňovací návrhy, které mění návrh zákona, s nímž tematicky ani vzdáleně nesouvisí a které jsou právě nejsnazší cestou, jak prosadit záležitosti, které by jinak poslanci neschválili nebo by vzbudily pozornost; lobbování – Inventura demokracie požaduje především jeho monitorování a regulaci; obsazování mediálních rad – zde naráží především na možnou citlivost způsobů volby do mediálních rad vůči politickému tlaku. Média by měla být v demokratické zemi svobodná, tzn. nevázaná na politiku, nebo by měla být volba rozložena mezi více institucí, aby mediální rady nebyly jen odrazem Poslanecké sněmovny.

VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI STUDENTSKÉHO AKTIVISMU

Josef Václav Frič

(5.9. 1829 – 14. 10. 1890)

Jedna z klíčových osob revolučních událostí roku 1848, vůdce tajné radikální skupiny Repeal. Byl prostředníkem mezi pražskými studenty a Repealem. Inicioval shromáždění v Karolinu, kde se vytvořila ozbrojená Studentská legie a byla podepsána petice proti Meternichovi. V revolučním roce 1848 byl mluvčím radikálního studentského spolku „Slávie“ a spolu s Josefem Rittigem vedl pražské studenty na barikády. Po potlačení pražského povstání odjel na Slovensko, kde se podílel na organizaci protimaďarského povstání. Po návratu do Prahy založil v roce 1849 s přáteli spolek „Českomoravské bratrstvo“, ale brzy nato byl zatčen za spoluúčast na přípravě májového spiknutí a roku 1851 odsouzen pro velezradu k 18 letům vězení. Trest si odpykával v Komárně a roku 1854 byl omilostněn. V roce 1858 byl opět zatčen a o rok později (1859) propuštěn pod podmínkou emigrace. Odešel do Londýna, odkud se ještě téhož roku (1859) přestěhoval do Paříže a potom do Berlína, z nějž stále vedl svůj boj proti Rakousku. V 70. letech žil v Budapešti a v Záhřebu, pozvolna však nahlížel, že jeho boj nemá vyhlídky na úspěch. Po návratu do Čech roku 1880 se z politického života úplně stáhl a věnoval se pouze literatuře. Podílel se také na vydání almanachu Máj.

Yu Gwan-sun

(16.12. 1904 – 12.10. 1920)

Korejská aktivistka, bojovnice proti japonské okupaci.

Yu Gwan-Sun studovala na dívčí metodistické střední škole v Soulu, kde se jí dostalo západního vzdělání. V roce 1919, ve svých šestnácti letech, se podílela na zrodu protestního „Hnutí 1. března“ proti Japonské okupaci Koreje. Po svržení a údajném zavraždění krále Kojonga Japonci, Yu Gwan-Sun za pomoci učitelů a přátel zorganizovala masovou demonstraci za nezávislost. Hnutí rozšiřovalo po celé zemi i mezi nezávislými skupinám v Tokyu a Šanghaji protijaponské letáky. Za tyto aktivity byla Yu Ghan-Sun krátce vězněna. Po uzavření všech škol japonskými orgány se Yu vrátila do rodné vesnice a ujala se příprav další demonstrace. Vzhledem ke svému

nízkému věku a sledování japonskou policií se zpočátku u vesničanů setkávala spíše s nedůvěrou. Nakonec však získala podporu v celé provincii. Demontrace, jíž se zúčastnilo na 2000 lidí, proběhla 1. března podle lunárního kalendáře (1. dubna podle gregoriánského kalendáře) na tržišti Awunae. Yu Gwan-Sun přečetla prohlášení a vedla dav městem za skandování hesla „Ať žije korejská nezávislost!“. Japonské ozbrojené síly demonstraci násilně potlačily, mnoho účastníků, včetně celé rodiny Yu Gwan-Sun, bylo zavražděno. Sama Yu byla spolu s dalšími uvězněna a několik dní brutálně mučena. Po krátkém procesu byla odsouzena ke třem letům vězení. Trest trávila ve věznici Sodaemun v Soulu, kde také v důsledku nelidských životních podmínek a neustálého mučení zemřela. Její poslední slova byla „Japonsko padne“. Podle některých svědků, kteří viděli její mrtvolu před pohřbem, byly tělo i končetiny rozsekány na mnoho kusů.

Jan Opletal

(1. 1. 1915 – 11. 11. 1939)

Student Lékařské fakulty Karlovy univerzity, který byl 28. 10. 1939 postřelen při demonstraci proti okupaci českých zemí nacistickým Německem. V rámci příprav demonstrace se podílel na šíření letáků mezi studenty na Hlávkových kolejích, kde byl místopředsedou kolejší samosprávy. Studenti se dohodli, že se demonstrace zúčastní a všichni se ozdobí trikolorou, kterou si předem připraví. Bezprostředně před demonstrací se zúčastnil diskuze, při níž se zasazoval o to, aby se průvod i přes obavy z represí konal.

Jan Opletal šel v průvodu demonstrantů z Karlova náměstí Žitnou ulicí k Vinohradům. V půl sedmé ho v Žitné ulici střelil revolverem do břicha neznámý muž. Opletal došel sám ještě na Náměstí Petra Osvoboditele (dnešní I. P. Pavlova) a odtud byl převezen automobilem na I. Chirurgickou kliniku profesora Arnolda Jiráska. Podle protokolu měl dvojitý průstřel tračnicku příčného a čtyři průstřely tenkého střeva. Revolverový projektil zabavila německá policie a německé bezpečnostní složky se o průběh léčení intenzivně zajímaly. Přes veškerou péči, které se mu dostávalo, Jan Opletal zemřel 11. listopadu před polednem.

Opletalova pohřbu se 15. listopadu zúčastnilo 4000 studujících, jejichž setkání přerostlo v další demonstraci. V reakci na to byly uzavřeny všechny české univerzity a vysokoškolské koleje. Více než tisíc studentů bylo posláno do koncentračního tábora Sachsenhausen. Devět studentských reprezentantů bylo 17. listopadu popraveno.

Opletalovy ostatky byly převezeny do rodného Nákla, kde mu také později vztýčili pomník. V řadě českých měst byly po Opletalovi pojmenovány ulice a roku 1996 mu byl in memoriam propůjčen Řád T. G. Masaryka I. třídy.

Sophie Magdalena Scholl

(9. 5. 1921 – 22. 2. 1943)

Německá studentka, bojovnice proti nacistické diktatuře. Členka odbojové skupiny Weisse Rose (Bílá růže). Sophie Scholl byla na střední škole přívrženkyní národně-socialistických ideálů, vstoupila dokonce do dívčí mládežnické organizace Bund Deutscher Mädel. Počátkem 40. let však začala její víra v národní socialismus ochabovat. Zásadní moment pro její obrat představovala četba spisů sv. Augustina počátkem roku 1941. K jejímu odmítnutí nacistického režimu přispěly také zážitky z práce v rámci válečné pomoci.

V červnu 1942 začala Scholl studovat biologii a filosofii na mnichovské univerzitě. Prostřednictvím svého bratra, studenta medicíny, poznala další odpůrce nacistické diktatury. I navzdory jeho nesouhlasu pak začala pracovat pro odbojovou skupinu Weisse Rose. V lednu 1943 se poprvé podílela na šíření letáků kritizujících nacistický režim. Letáky rozšiřované ve velkých německých městech budily rozruch a vedly k intenzivnímu pátrání represivních složek. Šestý leták z února 1943 dokonce vyzýval k otevřenému povstání proti nacismu: „Jméno Německa zůstane navždy zohaveno, pokud německá mládež konečně nepovstane ... nerozdrtí své katany a nevybuduje novou, duchovní Evropu.“

Scholl byla zadržena 18. února 1943 na půdě univerzity v Mnichově poté, co společně se svým bratrem rozšířila přibližně 1700 letáků, a po výslechu na univerzitě byla předána gestapu. Po vyšetřování, které trvalo pouhý týden, ji 22. února 1943 Lidový soud pod vedením berlínského soudce Rolanda Freisera odsoudil k smrti. Ještě týž den byla společně se svým bratrem Hansem a dalším členem skupiny Christophem Probstem popravena gilotinou.

Soe Hok Gie

(17.12. 1942 – 16.12. 1969)

Indonéský aktivista a spisovatel, který byl především v době studia aktivním disidentem a oponoval diktátorskému režimu presidentů Sukarna, Suharta a PKI (Komunistické strany Indonésie). Svou disidentskou činnost zachytil v deníku, který vyšel knižně v roce 1983 pod názvem *Demonstrantovy poznámky* (Catatan Seorang Demonstrant). Po dokončení studia sociologie na Indonéské univerzitě zde působil jako pedagog. Stal se zaníceným zastáncem života v přírodě a spoluzaložil studentskou ochránářskou organizaci Mapala UI. Zemřel při horolezeckém výstupu na následky otravy sopečnými výpary den před svými 27. narozeninami.

Thomas Emmet Hayden

(11.12. 1939)

Jeden z vůdců amerického studentského hnutí v 60. letech, sociální a politický aktivista, politik. Byl spoluzakladatelem hnutí za práva zvířat, hnutí proti válce ve Vietnamu a hnutí za občanská práva. Po zklamání s anti-radikálním hnutím NSA (Národní studentská asociace), které bylo později odhaleno jako pobočka CIA, spoluzaložil studentské aktivistické hnutí SDS (Studenti za demokratickou společnost) a byl jeho předsedou v letech 1962–63. Navrhl také nejznámější dokument hnutí – Porthuronskou deklaraci. Hayden hrál klíčovou roli v protestech během Národní Demokratické konvence v roce 1968 v Chicagu. Šest měsíců po konvenci byl spolu s dalšími ze skupiny tzv. „Chicago 7“ souzen za spiknutí a podněcování povstání a nepokojů. Těchto obvinění byli však nakonec všichni zproštěni. Jako mírový aktivista podnikl několik riskantních výprav do Kambodže a Severního Vietnamu. Roku 1972 spolu se svou budoucí ženou, herečkou Jane Fonda, uskutečnil kontroverzní cestu do Severního Vietnamu. V roce 1976 se překvapivě dokázal propracovat až na druhé místo mezi kandidáty v primárkách za Demokratickou stranu. Spolu se svou ženou založil CED (Kampaň pro demokratickou ekonomii) a úspěšně prosazoval solární energii, ochranu životního prostředí a práva

nájemníků. Později působil v Kalifornském státním shromáždění a v senátu státu, neúspěšně kandidoval na starostu Los Angeles. V roce 1999 pronesl řeč na protestním shromáždění proti WTO a neúspěšně usiloval o zvolení do Los Angeleské městské rady. Hayden zůstává politicky aktivní, v posledních několika letech se navíc věnuje bohaté pedagogické činnosti. Pronesl nespočet přednášek o sociálních hnutích a působí jako člen poradního sboru Progresivních Amerických Demokratů. Jeho poslední přednáškový kurz nese název „Od šedesátých let po Obamovu generaci“.

Rudi Dutschke

(7. 3. 1940 – 24. 12. 1979)

Nejvýznamnější mluvčí německého studentského hnutí 60. let, od roku 1965 člen Socialistického německého studentského svazu (SDS). Po maturitě na gymnáziu mu bylo znemožněno studovat na všech východoněmeckých univerzitách, protože odmítl vstoupit do armády Německé demokratické republiky a přesvědčil k tomu i mnoho svých spolužáků. Den poté, co byla postavena Berlínská zeď, emigroval do Západního Berlína a začal studovat sociologii, skrze níž se dostal k myšlenkám marxismu.

Dutschke obhajoval myšlenku „dlouhého pochodu institucemi“, podle níž je možné dosáhnout změny společnosti zevnitř existujících struktur, tím, že se radikální ideje stanou integrální součástí celého aparátu. Tuto koncepci převzal z děl Antonia Gramsciho a kritické teorie Frankfurtské školy. V 70. letech pokračoval v jejím prosazování v rámci vznikajícího zeleného hnutí.

V roce 1968 přežil pokus o atentát střelou do hlavy. Radikální studující obviňovali z pokusu o atentát protistudentskou kampaň mediálního koncernu Axela Springera. V reakci na atentát se snažili zablokovat distribuci novin vydavatelství Springer po celém Německu, což vedlo k velkým pouličním bojům v mnoha německých městech. Po atentátu se Dutschke s rodinou přestěhoval do Velké Británie, kde se pokusil dostudovat, v roce 1971 však byl ze země jako nežádoucí osoba vyhoštěn. Uchýlil se do Arhusu v Dánsku, kde také v roce 1979 skonal v důsledku zdravotních potíží, které měly přímou souvislost s atentátem. V 70. letech znovu vstoupil na německou politickou scénu v souvislosti s protiatomovou kampaní. Podporoval rovněž disidenty bojující proti totalitárním režimům ve Východním bloku.

Jerry Rubin

(14. 7. 1938 – 28.11. 1994)

V 60. a 70. letech radikální studentský a sociální aktivista, později se stal úspěšným podnikatelem.

Rubinův život byl poznamenán brzkou smrtí rodičů a nutností postarat se o mladšího bratra. Poté, co mu příbuzní překazili záměr odcestovat s bratrem do Indie, odjel do Tel-Avivu, kde 12 měsíců studoval sociologii. Navzdory státnímu zákazů rovněž podnikl kontroverzní návštěvu Kuby, kde se setkal s Che Guevarou. Cesta pro něj měla zásadní inspirativní význam. Již v průběhu studií se aktivně podílel na vydávání novin a aktivistických oběžníků. Studia na universitě v Berkeley v roce 1964 zanechal, aby se mohl naplno věnovat sociálnímu aktivismu. Podílel se na různých levicových demonstracích a také kandidoval na starostu Berkeley. Po neúspěchu ve volbách se plně angažoval v politických manifestacích. Od protestů lokálního významu, jako byl ten první, zaměřený proti obchodníkovi, který odmítal zaměstnávat Afroameričany, záhy přešel k větším akcím. Díky událostem jako např. VDC (Vietnam Day Committee) se stal iniciátorem prvních protestů proti válce ve Vietnamu. Byl jedním ze zakladatelů Mezinárodní strany mladých (YIP neboli také Yippies). V roce 1968 se jako organizátor Yippie festivalu podílel na protiválečných demonstracích, které doprovázely Národní demokratickou konvenci v Chicagu. Roztržky a násilí mezi demonstranty a policií tehdy vedly k obvinění Rubina a dalších studentských vůdců, společně známých jako „Chicago 7“, ze spiknutí. Většina obvinění proti nim byla později stažena. Jerry Rubin je autorem mnoha knižních titulů, které se zabývají tematikou vzpoury proti establishmentu a revolučními scénáři. Zemřel při dopravní nehodě.

Abbot Howard „Abbie“ Hoffmann

(30. 11. 1936 – 12. 4. 1989)

Sociální a politický aktivista, jeden ze zakladatelů Mezinárodní strany mladých („Yippies“). Podílel se na činnosti Koordinačního výboru pro nenásilné aktivity studentů (SNCC), spoluorganizoval protiválečné

pochody na Pentagon. Byl zapojen do střetů mezi demonstranty a policií během sjezdu Demokratické strany v Chicagu v r. 1968 a souzen jako jeden z „Chicago 7“.

Proslavil se teatrálními provokativními akcemi, např. pokusem způsobit prostřednictvím spojené psychické energie demonstrantů levitaci Pentagonu a změnu jeho zbarvení na oranžovou, což mělo vést k ukončení války ve Vietnamu, nebo narušením vystoupení skupiny The Who na festivalu ve Woodstocku, kdy upozorňoval na vězněného člena strany Bílých panterů. V roce 1971 publikoval knihy Vol! a Ukradni tuto knihu, kde nabízel alternativy, jak žít prakticky zcela zadarmo. Když byl v roce 1973 byl zatčen za distribuci kokainu a propuštěn na kauci, nechal si udělat plastickou operaci obličeje a po několik let unikl trestnímu stíhání, což mu ovšem nebránilo podílet se na ekologické kampani na záchranu řeky sv. Vavřínce. Opakovaně při různých příležitostech vystupoval proti CIA a upozorňoval na její nelegální aktivity. CIA si na něj vedla složku o 13 262 stranách. Zemřel ve věku 52 let po požití 150 tablet fenobarbitalu. Jeho smrt je sice oficiálně vedena jako sebevražda, panuje ale přesvědčení, že neodešel ze světa dobrovolně: v době své smrti byl na vrcholu činnosti a mediální popularity.

Benno Ohnesorg **(10. 1940 – 2. 6. 1967)**

Německý student zastřelený policií při demonstraci proti návštěvě perského šáha v Západním Berlíně.

Ohnesorg se vyučil aranžérem a poté pokračoval ve studiu na Braunschweig-Kolleg, kde složil maturitu. Na střední škole se zajímal především o umělecké obory a klasické jazyky, politické otázky k jeho zájmům nepatřily. V roce 1964 se zapsal na Freie Universität v Západním Berlíně, kde studoval romanistiku a germanistiku. Jeho cílem bylo stát se učitelem na gymnáziu. Ohnesorg byl členem studentského evangelického spolku a považoval se za pacifistu. Na vysoké škole se o politiku sice zajímal, nebyl však v politickém životě aktivní. Byl členem diskusního klubu Argument, podepsal petici za odzbrojení a několikrát se účastnil demonstrací proti západoberlínské vzdělávací politice.

Protestní demonstrace proti návštěvě iránského šáha Rezá Páhla viho organizoval od 24. května 1967 Socialistický německý studentský svaz (SDS) společně s Konfederací iránských studentů. Protesty se zaměřovaly na kritiku šáhova diktátorského režimu a seznamovaly německou veřejnost s poměry v Íránu. 2. června 1967 navštívil šáh Západní Berlín a ve večerních hodinách se zúčastnil představení Mozartovy Kouzelné flétny v Berlínské opeře. Před budoucí opery se konala studentská demonstrace. Po skončení představení byli demonstrující brutálně napadeni šáhovými přívrženci. Celá oblast byla uzavřena policií, která však proti násilí šáhových přívrženců nijak nezasáhla, naopak – účastníci demonstrace, kteří se pokoušeli utéci, byli policií napadáni a zatlačováni zpět. Benno Ohnesorg byl postřelen zezadu do hlavy při násilném zásahu policie v ulici Krumme Strasse. Svým zraněním podlehl o několik desítek minut později v sanitce. Ohnesorgův pohřeb 8. června se i navzdory zákazu změnil v masovou demonstraci. Jeho smrt výrazně ovlivnila radikalizaci studentského hnutí v západní Evropě. Pod jejím dojmem se mimo jiné zformovalo militantní anarchistické Hnutí 2. června, které na sebe upozornilo únosem křesťanskodemokratického politika Petera Lorenze v roce 1975.

Daniel Cohn-Bendit

(4. 4. 1945)

Jedna z ústředních postav pařížského Máje 1968, později politik aktivní jak v Německu, tak ve Francii. V současné době je členem Evropského parlamentu a spolupředsedou politické frakce Skupina Zelených / Evropská svobodná aliance.

V roce 1966 začal studovat sociologii na univerzitě v Nanterre, zároveň se připojil nejprve k celostátní anarchistické federaci a poté k místní anarchistické skupině. Často jezdil do rodného Německa, kde byl významně ovlivněn smrtí Benno Ohnesorga v roce 1967 a útokem na Rudiho Dutschkeho v dubnu 1968.

Cohn-Bendit vyzýval k sexuální volnosti, čímž si získal přízeň mnoha studentských aktivistů. Na univerzitě v Nanterre vytvořil skupinu spojující marxistické i anarchistické prvky, jež byla později nazývána „Hnutí 22. března“.

Název souvisí s datem blokády univerzitních kanceláří, po níž 2. května následovalo uzavření univerzity. Studentské protesty, k nimž se připojilo i dělnictvo, se tehdy přenesly do ulic Paříže. Cohn-Bendit se stal jednou z vůdčích osobností studentské revolty a získal přezdívku „Dany le Rouge“ (ve smyslu „zrzavý“ i „rudý“ Dany). Za narušování pořádku byl z Francie vyhoštěn a vrátil se do Německa. V reakci na xenofobně laděnou vládní kampaň proti jeho osobě francouzští studenti začali používat slogan „Všichni jsme němečtí židé!“ Jeho vyhoštění v roce 1978 zrušil Mezinárodní soudní dvůr. V roce 1984 vstoupil v Německu do strany Zelených a v letech 1989 až 1997 byl místostarostou Frankfurtu nad Mohanem. V roce 1994 byl zvolen do EP za německé Zelené, v roce 1999 za francouzské Zelené a v roce 2004 opět za německé. Ve volbách do EP 2009 byl lídrem francouzské koalice Europe Écologie, která získala 14 míst v EP.

Jan Palach

(11. 8. 1948 – 19. 1. 1969)

Jan Palach se stal po své smrti 19. ledna 1969 nejvýznamnějším symbolem demokratických a aktivistických tradic českého studentstva. Ve čtvrtek 16. ledna 1969 se pod rampou Národního muzea na pražském Václavském náměstí polil benzínem a zapálil. V aktovce na místě činu zanechal dopis s prohlášením, v němž vyslovil požadavky okamžitého zrušení cenzury a zákazu rozšiřování „Zpráv“. Tentýž text rozeslal také několika oficiálním institucím a svým známým.

Jan Palach pocházel z rodiny vřetatských cukrářů. V učení nikdy nijak zvlášť nevynikal, podle pamětníků byl spíše typem diskuzním než „memorovacím“. Už během svého studia na Vysoké škole ekonomické však patřil mezi aktivní studenty (díky půjčce z rektorátu s kamarádem rozmnožovali nedostatková skripta a prodávali je spolužákům). Po přestupu na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, kde studoval historii a politickou ekonomii, aktivně sledoval politické debaty akcelerované rozvojem hnutí pražského jara. Po invazi nejenom přijel do čerstvě okupované Prahy a fotografoval v ní, ale také v rodných Vřetatech maloval nápisy proti okupantům.

O skutečnosti, že Jan Palach možnost radikálního protestu promýšlel, svědčí i jeho návrh z počátku ledna 1969. V listku předsedovi Svazu vysokoškolského

studentstva Lubomíru Holečkovi, který zůstal bez odpovědi, tehdy mimo jiné napsal: „Navrhuji akci, jež se na první pohled může zdát bláznivá (možná, že bláznivá je), namísto nějaké demonstrace se mi jeví jako účelnější a efektnější obsadit rozhlas a vysílat výzvu ke stávce za zrušení cenzury a za Smrkovského.“

Nedá Ághá-Soltán **(1982 – 20. 6. 2009)**

Íránská studentka filosofie, která byla zastřelena při protivládních demonstracích v Teheránu 20. 6. 2009. Na manifestaci proti zmanipulovaným výsledkům prezidentských voleb, ve kterých vyhrál Mahmúd Ahmadínežád, cestovala autem spolu se svým učitelem zpěvu a dalšími osobami. Několik okamžiků poté, co všichni opustili auto, které uvízlo v davu protestujících, byla střelena do hrudi členem polovojenské vládní organizace Basídž. Skácela se k zemi a začala silně krváčet. Ačkoliv se jí lidé přivolání z okolí pokoušeli pomoci, postupně zcela ztratila vědomí. Její poslední slova byla „Hořím! Hořím!“ Její smrt byla zachycena kamerou. Po celosvětovém rozšíření těchto záběrů prostřednictvím serverů youtube a twitter se Nedá Ághá-Soltán stala symbolem íránské reformní opozice. Její jméno znamená v překladu „hlas“, „volání“ či „božské poslání“, proto se na ní odkazuje jako na „hlas Íránu“. Jedním z nejdůležitější odkazů její smrti je ustanovení Oxfordského stipendia Nedy Ághá-Soltán pro absolventy filosofie íránského původu. Stipendium by mělo být jedním z prostředků boje proti akademické cenzuře v Íránu.

CITÁTY KE STUDENTSKÉ PROBLEMATICE

Fakud se studium vůbec bojí, musí se bouřit nejprve proti svému studiu, přestože nutnost tohoto úvodního tahu není tak spontánně jako záměštanec, který intuitivně stotožňuje svou práci se svou celkovou situací. Zároveň je ale student produktem moderní společnosti, stejně jako Godard nebo Coca-Cola, a tudíž dokáže přemoci svou extrémní odzrcelenost pouze bojem proti celé společnosti. Je zřejmé, že bojujeme v zásadě v případě nemůže být univerzita, student, který se za studenta opravdu považuje, si vytváří pseudohodnotu, která musí zastít veškeré jasné povědomí o realitě jeho vysvětlitelnosti. Nejlepší kritikou studentského života je chování ostatní mládeže, která už revolvovala začala. Její revolva je znakem nového boje proti moderní společnosti.

Když existovala víze – byl ideologická – liberální buržoazní univerzita. Když ale zmizela její společenská základna, stala se z víze banalita. V době kapitalismu volného trhu, kdy „liberální“ stát ponechal univerzitě její marginální svobody, univerzita stále měla sama sebe pokládat za nezávislou sílu. Původně byla samozřejmě čistě produktem konkrétních potřeb společnosti – zejména potřeb dát privilegované menšině obecné kulturní povědomí, aby se mohla znovu přizpůsobit k vůdnoucí řídné (ne že by se člověk studiem na univerzitě své řídné přizpůsobil). Zahořkllost a nostalgické donů (nikdo už si netroufal mluvit z pozice liberalismu devatenáctého století, takže se vzpomíná na „svobodné“ a „úspěšné“ univerzity ve středověku a na tehdejší „liberalnost a demokratičnost“) je pochopitelná: koneckonců je lepší být ohařem vysoké buržoazie než ovčáckým psem světového úředníctva. Každý sřezl privilegia než shánět štábu do připravovaných tváren a štábu podle momentálního větrchu „plánované ekonomiky“. Univerzita se poměrně hladce stává poutlivým zprostředkovatelem technokracie a její show. Partisitská zastánci akademického práva jsou odsouvaní na ubohé vedlejší jeviště, kde předávají své „univerzitní“ kulturní statky zmatenému obecnstvu specialistů.

Školství bylo racionalizováno z hlediska výchovy technokratů. A tak jsme se s rozpor kapitalismu sekali ve školství.

Ještě k možnosti, jak změnit dosavadní typ univerzálního vzdělání v „antivzdělání“, které by připravovalo ne kádry přizpůsobené systému, nýbrž revolucionáře. Obávám se, že to je dosti idealistická naděje. I reformované buržoazní vzdělání bude vyrábět buržoazní kádry. Lidé se dostanou do soukolí systému. V nejlepším případě se stanou členy smyčlejšími levicové, avšak objektivně zůstanou kolečkem rozjíždějícím fungování společnosti. Naším cílem je prosazovat „paralelní výchovu“, která by měla být technická a ideologická. Musíme uvést do pohybu přímo univerzity na zcela nové základně, i kdyby to trvalo jen několik týdnů.

[Studenti] se učí vykonávat příkazy z mocenských počtů... pozadí nejvíce fungoval jako nástroj kapitalismu. Protože jsou jim zároveň na univerzitě upřeny veškeré mocenské pozice, dokážou rozlišovat mezi svou pozdější funkcí se středně vysokou mocí nad podřízenými a neschopností jakkoliv ovlivňovat náplň [Sinn] této moci (životní mizou moci je zastírání tohoto rozdílu). Zároveň je jim jasné, že mohou uplatnit své profesionální znalosti jen tehdy, budou-li tak přímo sloužit moci... Zahnutí estétů do kapitalistického plánování musí nutně vést k vnitřnímu boji mezi estétů se svým svědomím

Stavíme se svými neozbrojenými těly, se svým vyříbeným rozumem proti nelidským slokám masinérije, nesouhlasíme jí s pravidly hry, naopak vědomě a přímo zasahujeme do svých vlastních dějin.

Teenager dnes setřásá rodnou autoritu a morální předsudky ještě dříve, než dostáhně adolescence, a stává se součástí trhu. V patnácti letech se mu již dostává všech poltch přímého vykořisťování. Student si naopak hýčká své produčované dětství jakožto ráj nerozdpovědnosti a povolenosti. Křte dospívání síce občas vedou ke ftenicím s jeho rodinou, ale celkově vzato nedělá poltch: student nechává instituce, které mu poskytují vzdělání, aby s ním zacházely jako s nemluvnětem. (Když už mu přestanou dávat na zadek, je to jen proto, aby ho oběsil a nakopil do kouli)

Kompletní společnost vyzáduje velké množství školného personálu. Tito kvalifikovaní jedinci jsou produktem, do nějž rozvinuté státy investují tím, že provozují školy. Establishment ve školství je tedy v podstatě konzervativní. Jeho cílem je produkovat lidi schopné udržet společnost v takovém stavu, v jakém jí našli. Ti budou muset vylepšovat a modernizovat přední instituce, ale ne je přehodnocovat či od základů přestavovat... Studenti ochotně přenechávají základní rozhodování a životním postřevci a budoucnost jiným, tak jako většina jejich spoluobčanů v Severní Americe.

Většina studentů tady na univerzitě, tak jako mnoho lidí ve společnosti, se jen tak bezcílně polouká. Jsou to citinči ve svých vlastních životech, nikde pro ně není místo. Jsou to lidé, kteří se nenaucili dělat kompromisy, kteří přišli na univerzitu, aby se naučili pochybovat, růst a učit se – zkrátka všechno to, co zní jako klíšé, protože to nikdo nebere vážně. Dříve či později zjistí, že aby se stali součástí společnosti, aby se stali právníky, duchovními, byznysmeny či ministry, musejí se často zpronevřit svým nejpevnějším zásadám. Musejí polácat své nejněžnější impulzy – to je nutná podmínka pro to, aby se stali součástí systému.

Setkal jsem se se stovkami dětí a vím, že mají patrně jemnější smysl pro čest než vy či já. Kdybychom se sehnuli a pokořili, nenačerpali bychom ta největší poučení od dospělých učenců, nýbrž od takzvaně nevědomých dětí.

Mahátma Gándhí, 1931

Školy mohou být mnohem víc než místa, kde jen pár studentů smí být ve studentské radě... Hlavním posláním škol může být, aby se každý stal určitým způsobem, občas ve spolupráci s jinými, vůdcem školy.

Roland Barthes, Zlepšujeme školy zevnitř, 2001

Před dávnými časy se univerzity těšily úctě; student setrvává v přesvědčení, že má štěstí, že tam je. Přišel tam však příliš pozdě. Zašlá sláva buržoazní kultury (tím není míněna kultura Sorbonny a École Normale Supérieure, ale spíše Hegela a encyklopedistů) již zmizela. Cílem „vzdělávacího systému“ je dnes mechanicky vyrobený specialista. Moderní ekonomický systém si žádá masovou výrobu studentů nevzdělaných a zbavených schopnosti myslet. Proto univerzity upadají a student, jakmile vejde jejich bránou, se automaticky stává nulou. Z univerzity se stal spolek pro propagaci ignorance; „vysoká kultura“ nabrala rytmus montážní linky; univerzitní pedagogové jsou bez výjimky kreteni, které by malí školáčky vypískali. Na tom všem ale pramálo záleží; hlavní je uctivě naslouchat. Když se kritické myšlení potlačuje dostatečně svědomitě, začne student časem přijímat svátost vědění, profesor mu prozradí nejvyšší pravdy o světě. Do té doby – menopauza ducha. Budoucí revoluční společnost automaticky odsoudí toto akademické divadlo jakožto pouhý společensky nežádoucí hluk. Student je už dnes pořádně špatným vtípem.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Američtí studenti a mládež se staví proti „way of life autoritářsko-demokratické společnosti výkonu“, „proti soustavnému tlaku systému“, jenž znevažuje „svou represivní a destruktivní produktivitou stále nelidštěji vše na pouhé zboží“ a na vnější podněty reaguje „terorem“. Spojují morální, sexuální a politickou vzpuru a jejich protest tak vyjadřuje opozici „proti společnosti jako celku“: opozici proti jednorozměrné společnosti, jejímiž hlavními rysy je integrace ovládaných tříd uspokojováním jejich potřeb, takže tyto třídy na oplátku reprodukují monopolní kapitalismus, a dále řízené a utlačované vědomí.

Herbert Marcuse v proslovu k berlínským studentům, červen 1967, citováno in: Ingrid Gilcher-Holteyová, Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě, Vyšehrad, Praha 2004, s. 52.

Revolta mládeže byla prvním výbuchem hněvu vůči trvalým skutečnostem nového světa: nudě všední existence, mrtvosti života, kterou moderní kapitalismus stále plodí navzdory všem modernizacím. Malá část mládeže dokáže tuto společnost a její produkty odmítnout, ale netuší, že tuto společnost lze odstranit. Volí nihilistickou přítomnost. Jenže zničení kapitalismu je opět reálnou možností, historickou událostí, procesem, který již začal. Nespokojená mládež si musí vytvořit koherentní kritickou teorii a prakticky se podle ní zorganizovat.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Revoluce musí přinášet radost!

Jerry Rubin,
citováno in: Ingrid
Gilcher-Holteyová,
Hnutí '68
na Západě.
Studentské bouře
v USA a západní
Evropě, Vyšehrad,
Praha 2004, s. 52.

... omezení vzdělání na pouhý vzdělávací proces, tj. „zúžení vědění na stereotyp, na pouhé memorování známých skutečností“, „industrializace“ vysokých škol zavedením přísné disciplíny, jež se řídí organizací používanou v hospodářství a průmyslu; oligarchie ordinářů; degradace seminářů z prostoru poznávání a účasti na vědeckém procesu na místa „přejímání již pevně zpracovaných výsledků myšlení“ ... získávání „opravňovací poukázky“, která jejímu držiteli zajišťuje privilegium vyššího akademického postavení v zaměstnání a studium omezuje na „přípravu kariéry“.

Z Nárysu programového prohlášení Sozialistische Deutsche Studentenbund k jeho 17. konferenci, citováno in: Ingrid Gilcher-Holtěyová, Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě, Vyšehrad, Praha 2004, s. 24.

Studenti by se neměli učit žít v demokracii, až dospějí. Měli by mít možnost žít v ní už teď.

Alfie Kohn, 1993

Studenti rádi organizují demonstrace, které mobilizují pouze a jedině studenty. Jde o falešné vědomí v krystalické podobě, a proto jsou univerzity přirozeným lovištěm pro manipulátory z upadajících byrokratických organizací. Naprogramovat politické názory studentů je pro ně dětská hračka. Občas se sice objeví odchylné tendence a výkřiky „Nezávislost!“, ale po fázi symbolického odboje se disidenti vrátí do statu quo, proti kterému nikdy doopravdy neprotestovali.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Čím více rozšíříme oblast kultury a možnosti projevu, tím více budeme mít šanci, abychom viděli vyrůstat neobyčejné umělce. Naším úkolem je zabránit tomu, aby současná generace, která je rozervána svými konflikty, zkazila sebe a nové generace. Nesmíme vytvořit lidi, kteří přijímají plat a poddávají se úřednímu myšlení, stipendisty, kteří si pěkně žijí v závětrří svého stipendia a pěstují svobodu v uvozovkách. Přijdou však revolucionáři, kteří budou opěvovat nového člověka opravdovým hlasem lidu. To je proces, který potřebuje čas.

V naší společnosti hraje mládež a strana velkou úlohu. Mládež je obzvláště důležitá, neboť ona je hlína schopná utváření, z níž je možno stvořit nového člověka zbaveného veškerých vad minulosti. Naše působení na ni odpovídá našemu stanovenému cíli. Její výchova se stává každým dnem dokonalejší a my ji nezapomínáme začlenit hned zpočátku do práce. Naši stipendisté vykonávají tělesnou práci během svých prázdnin nebo současně se svým studiem. Práce je odměnou...

Vzniká nová generace.

Ernesto Che Guevara, „Člověk a socialismus na Kubě“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, s. 74–75.

Je naprosto nemyslitelné, že bychom vyzývali k volbě pro cokoli. Je také nemyslitelné, že bychom prováděli protivolební kampaň. Tyto volby jsou mystifikace. Boj pokračuje ať s volbami, ať bez nich. Z mého osobního hlediska revoluční strategie nemá vůbec přihlížet k volbám. Je to přímá akce v továrnách a v ulici, která vytváří situaci, a ne nějaká volební většina.

Daniel Cohn-Bendit in: „Studentská vzpoura (Iniciátoři mluví)“, Připravil Hervé Bourges, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, 145–146.

Význam těchto rozptýlených akcí nespočívá v jejich úspěchu nebo nezdaru při dosahování vytčeného cíle – alespoň ne zatím. Tento význam nespočívá ani v intelektuální „kompetenci“ nebo „zralosti“ angažujících se studentů – jak uvádějí někteří jejich starší pedantičtí přátelé. Vlastní význam spočívá ve skutečnosti, že studenti prolomili krunýř lhostejnosti a překonali vnitřní odcizení; to zůstává určující charakteristikou amerického univerzitního života.

Jestliže studentská hnutí usilující o změnu jsou dosud řídkým zjevem na amerických univerzitách, co tedy dál? Univerzitní prostory jsou místem soukromníků ponořených do své notorické „vnitřní emigrace“. Je to místo obchodního uplatnění, boje o první místo, chladnokrevné hry. Je to místo, kde se masově tančí twist, ale kde existuje masová neochota k veřejnému vystupování. Univerzitní řády jsou přijímány jako „nevyhnutelné“, byrokracie jako „nutná přítěž“, nezájem o veřejné věci jako „vzdělávání“, nesobectví jako „mučednictví“, politika jako „jiný způsob, jak se vyznamenat, což se ale nemusí vyplácet“.

Téměř žádný student si necení své občanské aktivity. Na veřejnosti je pasivní a ve svém soukromém životě je americký student stěží idealističtější. Z Gallupova zkoumání vysvítá, že se studenti zařizují na „malý úspěch“ a že nechtějí riskovat „větší nezdary“. Nemají velkou ochotu riskovat (ani v obchodě ne), nekladou si nebezpečné cíle, nemají žádnou skutečnou koncepci své osobní identity, pokud není kopíí cizí identity, nemají žádné skutečné nutkání osobního naplnění života, kromě toho, že by chtěli být alespoň tak úspěšní jako velmi úspěšní lidé. Všimají si společenského postavení (např. límečků u košile, společenského styku s lidmi, zájmu o hodnou ženu nebo manžela, hledání dobrých kontaktů pro budoucnost); velká důležitost se také přikládá akademickému postavení (hodnotem, poctám, konkursům). Obecně je však zanedbáno skutečné intelektuální postavení, osobní zušlechťování.

„Z porthuronské deklaráce“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, s. 179–180.

Ještě k možnosti, jak změnit dosavadní typ univerzitního vzdělání v „antivzdělání“, které by připravovalo ne kádry přizpůsobené systému, nýbrž revolucionáře. Obávám se, že to je dosti idealistická naděje. I reformované buržoazní vzdělání bude vyrábět buržoazní kádry. Lidé se dostanou do soukolí systému. V nejlepším případě se stanou členy smýšlejícími levicově, avšak objektivně zůstanou kolečkem zajišťujícím fungování společnosti.

Naším cílem je prosazovat „paralelní výchovu“, která by měla být technická a ideologická. Musíme uvést do pohybu přímo univerzity na zcela nové základně, i kdyby to trvalo jen několik týdnů.

Daniël Cohn-Bendit, in: „Interview Jeana-Paula Sartra s Daniëlem Cohn-Benditem“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., Studenti a ideologie na Západě, Horizont, Praha 1969, s. 189-190.

... etablovaná pravidla hry této nerozumné demokracie nejsou našimi pravidly, ... východiskem pro zpolitizování studentů musí být vědomé prolomení těchto nerozumných pravidel hry.

Rudi Dutschke, 1967, citováno in: Ingrid Gilcher-Holteyová, Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě, Vyšehrad, Praha 2004, s. 66.

Teenager dnes setřásá rodinnou autoritu a morální předsudky ještě dříve, než dosáhne adolescence, a stává se součástí trhu. V patnácti letech se mu již dostává všech potěch přímého vykořisťování. Student si naopak hýčká své prodlužované dětství jakožto ráj nezodpovědnosti a povolnosti. Krize dospívání sice občas vedou ke třenicím s jeho rodinou, ale celkově vzato nedělá potíže: student nechává instituce, které mu poskytují vzdělání, aby s ním zacházely jako s nemluvnětem. (Když už mu přestanou dávat na zadek, je to jen proto, aby ho obešli a nakopli do koulí.)

Neexistuje přesvědčivá omluva dnešní malátnosti. Lhostejnost je především subjektivní – obyčejný člověk cítí svou bezmocnost a rezignuje před událostmi, které se na něj hrnou. Ale subjektivní lhostejnost je posilována objektivním postavením Ameriky – praktickým oddělením lidí od moci, od užitečné vědy a vrcholného rozhodování. Podobně jako univerzita ovlivňuje způsob života studentů, vytvářejí si velké společenské instituce podmínky, v nichž se izolovaný občan marně pokouší porozumět světu i sobě.

A tato izolace jednotlivce od moci, společenství a schopnosti usilovat o něco – to je právě používání demokracie bez veřejnosti. I když máme úctu k demokratickým institucím, velké masy lidu jsou jim strukturálně vzdáleny a psychologicky rozvíklány; tyto instituce se samy oslabují a jako bludný kruh se postupně stávají stále méně přístupné těm, kteří usilují o opravdovou účast ve společenských záležitostech. Základní demokratické spojení celého společenství a vedení, masy a elity, je tak znetvořeno a převráceno, že nešťastná politika opakuje stále stejné chyby.

Na prvním místě našeho úsilí by měla stát perspektiva.

Jaké jsou lidské možnosti v této epoše? A na druhém místě, chceme-li být politicky odpovědnými, musíme přehodnotit dosavadní programy, abychom uskutečnili základní část perspektivy už v naší době. Které společenské síly nám mohou pomoci k úspěchu? A jakou úlohu máme hrát my jako společenská síla?

„Z porthuronské deklaráce“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., Studenti a ideologie na Západě, Horizont, Praha 1969, s. 181–182.

Bojujte proti názorovému teroru univerzitní správy!

Transparent studentů Svobodné univerzity v Berlíně, 60. léta, citováno in: Ingrid Gilcher-Holteyová, Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě, Vyšehrad, Praha 2004, s. 32.

Na vaši akci je zajímavé, že propůjčuje moc fantazii. Také vaše fantazie má bezpochyby své meze, ale máte mnohem více myšlenek, nežli měli vaši otcové. My starší jsme byli formováni tak, že jsme měli představu o tom, co je možné, a co možné není. Profesor řekne: Zrušit zkoušky? Nikdy! Je možno změnit jejich pravidla, ale je nemožno je zrušit. Proč? Protože sám strávil polovinu svého života absolvováním zkoušek. Dělnická třída často vyvolávala v život nové metody boje, ale vždy v sepětí s určitou situací, v níž se právě nacházela. V roce 1936 vynalezla obsazování závodů, protože to byla jediná zbraň, jak upevnit a rozšířit volební vítězství. Vy však máte fantazii, která byla v mnoha ohledech obohacena. Dokazují to hesla na zdech Sorbonny. Vyšlo z vás něco, co udivuje, něco převratného, a toto něco popírá vše, co dopustilo, aby naše společnost byla tím, čím dnes je. To něco bych nazval rozšířením prostoru možností. A odtud necouvejte.

Jean-Paul Sartre v rozhovoru s Danielem Cohn-Benditem, *Nouvel Observateur*, 20. 5. 1968, citováno in: Ingrid Gilcher-Holteyová, *Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě*, Vyšehrad, Praha 2004, s. 84-85.

Spektákl moderního kapitalismu přisuzuje každému člověku konkrétní úlohu v přehlídce všeobecné pasivity. Student není žádnou výjimkou. Jeho role je provizorní, je zkouškou na pozdější roli prvku v tržní společnosti, prvku stejně konzervativního jako každý jiný. Studentství je vlastně iniciace. Je to iniciace, v níž podivně zřetelně zaznívají ozvuky rituálů primitivnějších společností. Je vytržená z historie a odříznutá od společenské reality. Student vede dvojitý život a je rozpolcený mezi svůj aktuální status a svou budoucí roli. Tato dvě postavení se od sebe zásadně liší a přechod mezi nimi je mechanickou událostí, k níž dojde „v budoucnosti“. Student si mezitím hová ve své schizofrenii a skrývá se před budoucností ve své skupině iniciovaných. Je chráněn před historií a přítomnost vnímá jako mystický trans.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Cohn-Bendit: ... Kromě toho je obrana studentských zájmů něco problematického. Jaké jsou jejich „zájmy“? Studenti netvoří třídu.

Dělníci a rolníci tvoří společenské třídy a mají objektivní zájmy.

Jejich požadavky jsou jasné a jsou adresovány manažerům a vládě buržoazie. Ale co studenti? Kdo jsou jejich „utlačovatele“, není to snad systém jako celek?

Jean-Paul Sartre: Studenti skutečně nejsou třídou. Jsou určeni věkem a vztahem k vědě. Podle definice je student někdo, kdo jednoho dne přestane být studentem v jakékoli společnosti, ba i v naší vysněné společnosti.

Cohn-Bendit: A to je právě to, co musíme změnit. V tomto systému se říká: jsou lidé, kteří pracují, a jsou lidé, kteří studují. A my vezíme až po uši ve společenské dělbě práce, bez ohledu na její důmyslnost.

Můžeme si však představit jiný systém, kde každý bude pracovat na výrobních úkolech, redukovaných na minimum vzhledem k technickému pokroku, a když bude mít možnost současně studovat: byl by to systém produktivní práce a studia současně.

Byly by tu jistě zvláštní případy: studium vyšší matematiky nebo medicíny na vyšším stupni se nedá spojovat s jinou činností.

Nemohou být zavedena jednotná pravidla. Musí však být změněna základní zásada. Chceme-li začít, musíme odmítnout rozlišování mezi studentem a dělníkem.

„Interview Jeana-Paula Sartra s Danielem Cohn-Benditem“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, 190–191.

Pokud se student vůbec bouří, musí se bouřit nejprve proti svému studiu, přestože nutnost tohoto úvodního tahu necítí tak spontánně jako zaměstnanec, který intuitivně ztotožňuje svou práci se svou celkovou situací. Zároveň je ale student produktem moderní společnosti, stejně jako Godard nebo Coca-Cola, a tudíž dokáže přemoci svou extrémní odcizenost pouze bojem proti celé společnosti. Je zřejmé, že bojištěm v žádném případě nemůže být univerzita; student, který se za studenta opravdu považuje, si vytváří pseudohodnotu, která musí zastřít veškeré jasné povědomí o realitě jeho vydědění. Nejlepší kritikou studentského života je chování ostatní mládeže, která už revoltovat začala. Její revolta je známkou nového boje proti moderní společnosti.

Už bylo hodně napsáno o „stylu“ amerického studentského hnutí; jde opravdu o důležitý problém od té doby, kdy studentská aktivita je stejně věcí stylu jako ideologie. Je jistě pravda, že vliv hippies a celkově uvolněné interpersonální vztahy, které charakterizují tuto subkulturu, působily na osobní a pravděpodobně i na politický stav Nové levice. Používání marihuany a jiných drog – což se publicisticky často přehání – je novým a důležitým aspektem alespoň části subkultury aktivistů. Jakýsi amorfní vliv hippies také působil na odklon od zdůrazňování ideologické politiky a více podtrhl „cit“ a iracionalitu jako proměnnou hodnotu politické akce. Koncepce účastenské demokracie, která je tak důležitá pro skupiny jako SDS, vychází z přání demokratizovat politiku v co největší míře a odráží nedůvěru k obvyklým parlamentním formám. Nelze oddělit styl od taktiky studentského hnutí.

Philip G. Altbach, „Studentská aktivita a akademický výzkum: akce a reakce“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, 141–142.

Neodpustitelná není ani tak studentova bída, jako spíše jeho lhostejnost k bídě druhých. Pro studenta existuje jediné skutečné odcizení: jeho vlastní. On je neustálým a šťastným konzumentem této komodity a doufá, že když už si nemůže nárokovat náš zájem, vzbudí v nás alespoň lítost. V prostředí moderního kapitalismu se studenti většinou stávají pouhými petits cadres (a plní v neokapitalismu stejnou funkci jako kvalifikovaný dělník v ekonomice devatenáctého století.) Student ví, jak bídna ve skutečnosti bude ta zlatá budoucnost, která mu má vynahradit jeho současnou ostudnou chudobu. Za tohoto vědomí raději zbožší svou přítomnost a vybájí si pro sebe imaginární prestiž. Jeho šedivou přítomnost koneckonců nikdy nic zázračně nevykompenzuje: zítřek bude stejný jako včerejšek a každý nový den bude těm bláznům svítit na cestu k prašivé smrti. Je přirozené, že student hledá úkryt v neskutečné přítomnosti.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Studentský život je intelektuálnější a snad pohodlnější, avšak to nám nesmí zakrývat fakt, že život na univerzitě v podstatě odráží způsob života celé společnosti. Předseda studentského spolku je v občanském životě na úrovni mladšího ředitele; básník plane touhou po místě, po dobrém zaměstnání; někteří dobří i méně dobří básníci později pracují v reklamních agenturách. Je tu půda pro lidskou beznaději, ohroženou silami, o nichž vědí málo a o nichž mohou říct ještě méně, bodrá prázdnota lidí vzdávajících se veškeré naděje, že se věci změní ...

„Z porthuronské deklarace“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, s. 180.

Na univerzitě nemá být student nucený akceptovat určité poznatky, on se tam má naučit s nima pracovat a vlastně jim nevěřit. Jakmile se ze studenta stane klient, tak to se mi chce zvracet.

Miroslav Petříček, in: Petr Placák, „Phill Marlowe aneb Spravedlnost mimo instituce. Rozhovor Babylonu s filosofem Miroslavem Petříčkem.“, *Babylon*, č. 3-4 / XIX, 30. listopadu 2009, s. 5.

Student je stoickým otrokem: čím více řetězy ho ti nahoře spoutají, tím volnější je jeho fantazie. S univerzitou, svou novou rodinou, sdílí pozoruhodnou víru v autonomii. Skutečná nezávislost zjevně spočívá v přímé podřízenosti dvěma nejmocnějším systémům společenské kontroly: rodině a státu. Student je dobře vycpaným a vděčným dítětem, a jakožto poslušné dítě se o překot snaží zavděčit. Oslavuje všechny hodnoty a mystifikace systému, hltá je s dychtivostí kojence u prsu. Kdysi se staré iluze musely dělnické aristokracii vnucovat; dnes je budoucí petits cadres ochotně sají pod rouškou kultury.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Podívejme se na to, co se stalo. Mnoho lidí dlouho hledalo nejlepší způsob, jak připravit revoluční výbuch u studentů. A aniž to kdo zpozoroval, nastala objektivní situace, která způsobila výbuch. Byl tu ovšem i loutkový puč vlády – policejní okupace Sorbonny, ale je jasné, že tato absurdní chyba nebyla jediným zdrojem vzniku hnutí. Policie už několik měsíců předtím vstoupila do univerzitních prostorů v Nanterre, což však nezpůsobilo řetězovou reakci. Tentokrát vypukla řetězová reakce, jež se nedá zastavit, a to nám dovoluje analyzovat úlohu, již může hrát aktivní menšina.

Podle mého názoru události posledních dvou týdnů znamenají odmítnutí slavné teorie „revoluční avantgardy“ jako síly, která je v čele lidového hnutí. V Nanterre a v Paříži prostě existovala objektivní situace, vzniklá z toho, co se vágně nazývá „studentské nepokoje“, a z touhy po akci u některých mladých lidí znechucených inercií vládnoucích tříd. Tato akce byla teoreticky uvědomělejší a lépe připravena a aktivní menšina mohla působit jako rozbuška a udělat průlom. Ale to je všechno. Ostatní ji mohli následovat nebo také ne. Stalo se, že ji následovali. Avšak od této chvíle žádná avantgarda ani UEC (Svaz komunistických studentů, organizace KSF), ani JCR (studentská trockistická organizace), ani marxisté-leninisté nebyli s to zmocnit se kontroly hnutí. Jejich bojové složky se mohou rozhodně účastnit akcí, avšak v celém hnutí se ztrácejí. Setkáváme se s nimi v koordinačních výborech, kde hrají důležitou úlohu, avšak ani v jednom případě se tito příslušníci avantgardy nezmocnili vedoucí pozice.

To je podstatné. Ukazuje to, že musíme opustit teorii „vedoucí avantgardy“ a nahradit ji jednodušší a poctivější teorií aktivní menšiny, která působí jako permanentní kvas, která žene do akce, ale nevede ji.

... specializace lidské činnosti ponechává málo prostoru pro pronikavé myšlenky.

„Z porthuronské deklarace“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubičková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, s. 177.

[Studenti] se učí vykonávat příkazy z mocenských pozic ... později musejí fungovat jako nástroje kapitálu. Protože jsou jim zároveň na univerzitě upírány veškeré mocenské pozice, dokážou rozlišovat mezi svou pozdější funkcí se středně velkou mocí nad podřízenými a neschopností jakkoli ovlivňovat náplň [Sinn] této moci (životní mízou moci je zastírání tohoto rozdílu). Zároveň je jim jasné, že mohou uplatnit své profesionální znalosti jen tehdy, budou-li tak přímo sloužit moci... Zahrnutí estétů do kapitalistického plánování musí nutně vést k vnitřním bojům estétů se svým svědomím.

J. Schmierer, *Zur Analyse der Studentenbewegung*, 1969, *Rotes Forum* 5: 5 – 14.

Myslí si, že když byl na posledním happeningu, je avantgardní. „Modernitu“ objevuje stejným tempem, jakým trh produkuje náhražky dávno zastaralých (ale kdysi významných) myšlenek; každý jejich nový přebal pokládá za kulturní revoluci. Stará se především o svůj status a dychtivě skupuje všechna paperbacková vydání důležitých a „obtížných“ textů, jimiž masová kultura zaplavuje pulty knihkupectví. (Kdyby měl špetku sebeúcty či soudnosti, tak by si je kopíroval. Ale to ne: okázalý spotřebitel vždycky platí!) Bohužel neumí číst, takže je hltá pohledem a těší se z nich zprostředkovaně přes pohled svých přátel. Tlak okolí z něj činí voyeura.

Síla našeho hnutí je právě v tom, že je založeno na „nekontrolovatelné“ živelnosti, že dává impuls a nepokouší se jej usměrnit nebo využít akce, kterou jsme rozpoutali, k vlastnímu prospěchu. Existují dnes před námi dvě řešení. První by znamenalo shromáždit půl tuctu lidí s politickou zkušeností, požádat je, aby formulovali některé přesvědčivé bezprostřední požadavky, a prohlásit: „To je stanovisko studentského hnutí, dělejte si s ním, co chcete!“ To je špatné řešení. Druhé řešení znamená pokusit se vysvětlit situaci ne všem studentům, nebo dokonce všem demonstrantům, nýbrž co největšímu počtu. Musíme se vyhnout nebezpečí budovat organizaci ihned nebo definovat program; to by nás nevyhnutelně paralyzovalo. Jedinou šancí hnutí je nepořádek, umožňující lidem mluvit svobodně. To může vyústit formou sebeorganizování. Měli bychom už teď přestat s masovými mítinky a obrátit se k vytváření pracovních a akčních skupin. O to se pokoušíme v Nanterre.

Když však nyní byla nastolena svoboda slova v Paříži, je podstatné především umožnit lidem, aby se sami vyslovovali. Říkají zmatené a vágní věci, často i ne dost zajímavé, poněvadž již byly řečeny stokrát před tím, avšak když skončí, mohou si položit otázku: „A co dál?“ To je nejdůležitější. Co největší počet studentů si musí říct: „A co dál?“ teprve potom se dá diskutovat o programu a organizační struktuře. Kdyby se nás dnes někdo zeptal: „Co hodláte dělat se zkouškami?“, znamenalo by to, že chce všechno svést na nesprávnou kolej, sabotovat hnutí a zbavit ho dynamiky. Zkoušky se budou konat a my podáme své návrhy, ale dejte nám čas. Ted' musíme diskutovat, přemýšlet a hledat nové formulace.

Daniel Cohn-Bendit, in: „Interview Jeana-Paula Sarrtra s Danielem Cohn-Benditem“, in: Jiřina Šíková, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, 188–189.

Stavíme se svými neozbrojenými těly, se svým vyříbeným rozumem proti nelidským složkám mašinérie, nesouhlasíme již s pravidly hry, naopak vědomě a přímo zasahujeme do svých vlastních dějin.

Dutschke a Salvatore v úvodu k německému vydání Che Guevarova spisu „Vytvořme dva, tři, mnoho Vietnamů“, 1967, citováno in: Ingrid Gilcher-Holteyová, *Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě*, Vyšehrad, Praha 2004, s. 47.

[Studenti] se stávají tím, čím jsou, v montážních linkách našich univerzit. Jakožto nedílné součásti továren na vzdělání jsme zároveň vykořisťovateli i vykořisťovanými. Jsme ti, kdo vedou, a ti, kdo jsou vedeni, vyrábíme nejdůležitější produkty úřednického liberalismu – byrokraty – a zároveň se jimi stáváme. Jsme vlastně novým typem stávkokazů.

Carl Davidson, Student Syndicalism, 1967

Školství bylo racionalizováno z hlediska výchovy technokratů. A tak jsme se s rozpory kapitalismu setkali ve školství.

Daniel Cohn-Bendit in: „Studentská vzpoura (Iniciátoři mluví)“, Připravil Hervé Bourges, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., Studenti a ideologie na Západě, Horizont, Praha 1969, s. 144.

Student cítí povinnost mít na všechno všeobecný názor, vybudovat si koherentní světonázor, který by propůjčil smysl jeho potřebě aktivismu a asexuální promiskuity. Výsledkem je, že se stává kořistí posledních, stařecky třaslavých pokusů církví o misijní činnost. S atavistickým zápallem spěchá uctívat zahnívajíc mršinu Boha a opečovává smrduté zbytky prehistorických náboženství v blahé víře, že obohacují jeho i jeho dobu. Studenti a jejich sexuální konkurenti, postarší venkovské paničky, tvoří společenskou kategorii s největším procentuálním zastoupením otevřených stoupenců těchto archaických kultů. Všude jinde už kněží dostali výprask nebo byli snědzeni, ale na univerzitách dál bezostyšně píchají na svých duchovních latrínách tisícovky studentů.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Bylo řečeno, že naši liberální a socialističtí předchůdci byli zatíženi fantazií bez programu, zatímco naše generace je zatížena programem bez fantazie. Všechno kolem nás je vlastně vychytralá znalost metody a techniky – výbor, příležitostné seskupení, kuloárová politika (lobby), prodat se levně nebo draze, dělat ze sebe někoho jiného – ale při kritickém rozboru není nám tato technika s to vyložit své vlastní ideály.

„Z porthuronské deklaraace“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, s. 176–177.

Komplexní společnost vyžaduje velké množství školeného personálu. Tito kvalifikovaní jedinci jsou produktem, do nějž rozvinuté státy investují tím, že provozují školy.

Establishment ve školství je tedy v podstatě konzervativní. Jeho cílem je produkovat lidi schopné udržet společnost v takovém stavu, v jakém ji našli. Ti budou muset vylepšovat a modernizovat přední instituce, ale ne je přehodnocovat či od základů přestavovat...

Studenti ochotně přenechávají základní rozhodování o životním prostředí a budoucnosti jiným, tak jako většina jejich spoluobčanů v Severní Americe.

The University and Social Action in the Nuclear Age, (pamflet CUCND – Combined Universities Campaign for Nuclear Disarmament), 1964

Musíme mít hrany obroušené, ducha zlomeného, naděje přízemní, chovat se ponížene a poslušně. A pokud nebudeme sami sebe pacifikovat a potlačovat pomocí mechanismů, které k našemu sebemrskáčství vytvořili oni, zavolají na nás policii.

Marío Savio, *An End to History*, in: M. Cohen – D. Hale, eds., *The New Student Left*, Boston: Beacon, s. 248–252.

[Student] je hnán svými svobodně zvolenými depresiemi a odevzdává se psychiatrům, pomocným policejním složkám, které vytvořila avantgarda útlaku. Univerzitní psychiatrické kliniky provozuje studentská organizace, která v těchto zařízeních vidí velké vítězství studentské jednoty a společenského pokroku. Jako Aztékové, kteří vyběhli pozdravit Cortésovy střelce a pak se divili, odkud to hřmí a proč muži padají na zem, houfují se studenti se svými „problémy“ na psychopolicajních stanicích.

Okamžitou a fantastickou kompenzaci za tuto skutečnou chudobu každodenního života skýtá opium kulturních statků. V kulturním spektaklu je studentovi přidělena jeho navyklá role svědomitého učedníka. Přestože nemá daleko ke zdroji, je mu přístup do Svatyně myšlení zapovězen, a tak musí objevovat „moderní kulturu“ jakožto divák plný obdivu. Umění je mrtvé, ale student je nekrofil. Okukuje tuto mrtvolu v divadlech a filmových klubech a kupuje si její maso v kulturních supermarketech. Nezřízeně konzumuje a je ve svém živlu – je okázalým spotřebitelem, ztělesněním všech klišé amerických průzkumů trhu, dokonce si vypěstoval i iracionální slabost pro značku X (například Camus) a iracionální zaujatost proti značce Y (třeba Sartre).

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

**Sabotujte kulturní průmysl!
Obsadte a zničte jeho zařízení!
Vymyslete nový život.**

Mládež se svými klamnými svobodami je nejčistším produktem moderní společnosti. Její modernita spočívá v tom, před jakou volbou stojí a jak se při ní rozhoduje: úplná integrace do neokapitalismu, nebo radikální odmítnutí.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Manifest Fantazie přebírá moc, Francie, květen 1968, citováno in: Ingrid Gilcher-Holteyová, Hnutí '68 na Západě. Studentské bouře v USA a západní Evropě, Vyšehrad, Praha 2004, s. 85.

... v současné předrevoluční situaci se studenti připravují na zkoušky. I v Nanterre. Hlavním problémem je jednota revolučních studentů. Jen boj je posiluje.

Daniel Cohn-Bendit in: „Studentská vzpoura (Iniciátoři mluví)“, Připravil Hervé Bourges, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., Studenti a ideologie na Západě, Horizont, Praha 1969, s.145.

Většina studentů tady na univerzitě, tak jako mnoho lidí ve společnosti, se jen tak bezcílně potlouká. Jsou to cizinci ve svých vlastních životech, nikde pro ně není místo. Jsou to lidé, kteří se nenaučili dělat kompromisy, kteří přišli na univerzitu, aby se naučili zpochybňovat, růst a učit se – zkrátka všechno to, co zní jako klišé, protože to nikdo nebere vážně. Dříve či později zjistí, že aby se stali součástí společnosti, aby se stali právníky, duchovními, byznysmeny či ministry, musejí se často zpronevěřit svým nejpevnějším zásadám. Musejí potlačit své nejniřernější impulsy – to je nutná podmínka pro to, aby se stali součástí systému.

Mario Savio, An End to History, in: M. Cohen – D. Hale, eds., The New Student Left. Boston: Beacon, s. 248–252.

Vzdělání není něco, od čeho se upouští ve prospěch takzvaného školení. Vzdělání se spíše transformuje z pseudoaristokratického klasicismu a maloburžoazního romantismu v něco úplně nového... V jednom smyslu jsme izolováni od života. V jiném smyslu se připravujeme na život v neživotné, stagnující a sterilní společnosti.

Carl Davidson, Student Syndicalism, 1967

Kdysi existovala vize – byť ideologická – liberální buržoazní univerzity. Když ale zmizela její společenská základna, stala se z vize banalita. V době kapitalismu volného trhu, kdy „liberální“ stát ponechal univerzitě její marginální svobody, univerzita stále může sama sebe pokládat za nezávislou sílu. Původně byla samozřejmě čistě produktem konkrétních potřeb společnosti – zejména potřeby dát privilegované menšině obecné kulturní povědomí, aby se mohla znovu přidat k vládnoucí třídě (ne že by se člověk studiem na univerzitě své třídě příliš vzdálil). Zahořklost a nostalgie donů (nikdo už si netroufá mluvit z pozice liberalismu devatenáctého století, takže se vzpomíná na „svobodné“ a „lidové“ univerzity ve středověku a na tehdejší „liberalnost a demokratičnost“) je pochopitelná: koneckonců je lepší být ohařem vysoké buržoazie než ovčáckým psem světového úřednictva. Raději sřežit privilegia než shánět stádo do připravených továren a úřadů podle momentálního vrtochu „plánované ekonomiky“. Univerzita se poměrně hladce stává poctivým zprostředkovatelem technokracie a její show. Purističtí zastánci akademického práva jsou odsouváni na ubohé vedlejší jeviště, kde předávají své „univerzální“ kulturní statky zmatenému obecnstvu specialistů.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Nechceme Olympijské hry, chceme revoluci!

Heslo studentské demonstrace
ve čtvrti Tlatelolco v Mexico
City, 2. 10. 1968.

Poznání vzniká pouze objevováním a znovuobjevováním, neklidným, netrpělivým, neustálým, nadějeplným bádáním, jemuž se lidé věnují ve světě, spolu se světem a spolu navzájem.

Paulo Freire, 1970

Privilegiu studia na univerzitě, které je dnes stále výsadou určitých společenských vrstev, odpovídá požadavek údajně „akademicky“ volného studentského života, který je v přímém protikladu k omezujícímu pracovnímu prostředí v továrnách a technických školách, kde jsou vrstevníci studentů odměňováni podle množství odvedené práce.

Hochschule in der Demokratie, 1965

Před studentem leží těžké dilema. Univerzita nás vybavila k tomu, abychom ve společnosti hráli několik možných rolí, ale ve skutečnosti nám tyto možnosti nedávají opravdovou volbu. Naše přední společenské instituce jsou integrovanou součástí našeho státu, a tedy i mezinárodního systému, a proto by každá běžná role v těchto institucích vyžadovala podporu našeho směřování k válce. Jestliže se student chce zasadit o svobodu a důstojnost všech lidí na světě, musí najít způsob, jak využívat svou osobní sílu k neustálému napadání těch nejfundamentálnějších základů společnosti.

Naše společenské instituce nejsou stavěné na to, aby podporovaly ty, kdo chtějí napadat pilíře těchto institucí. Univerzita tuto možnost skýtá těm, kdo jsou natolik schopní, aby jejich služba byla žádána, přestože oni sami jsou kritičtí. Tradiční instituce většinou tolerují a podporují malý počet vysoce kvalifikovaných lidí, kteří pracují na rekonstrukci společenských institucí.

Pro tuto úzkou skupinu lidí je to řešení, přestože si musejí dávat pozor, aby jejich zásluhy nebyly špatně chápány. Musí se vyvarovat tendence začít jako kritikové společnosti a skončit jako techničtí konstruktéři, kteří se snaží vybudovat struktury, jež nemají naději na úspěch.

The University and Social Action in the Nuclear Age, (pamflet CUCND – Combined Universities Campaign for Nuclear Disarmament), 1964

Vzdělání
nesmí být
plnění
vědra,
nýbrž
zažehnutí
ohně.

William Butler
Yeats

Pokud jde o studenta, tento zápas se odehrává někde vysoko nad ním v nebeské říši jeho pánů. Nad svým životem nemá vůbec žádnou kontrolu a ze světa toho vidí tak málo, jako by byl na jiné planetě. Jeho akutní ekonomická chudoba ho odsuzuje k ubohému živení. Protože je ale tvorem poslušným, chlubí se svou prachobyčejnou nouzí, jako by šlo o originální životní styl a samolibě se prohlašuje za bohéma. Bohémství však není příliš dobrým řešením ani za těch nejlepších podmínek a představa, že ho lze dosáhnout bez úplného a konečného přerušování styků s univerzitním prostředím, je jednoduše směšná. Bohémský student (a každý student rád předstírá, že je v jádru bohémem) se však upíná k falešné a zprofanované představě individualistické revolty. Je tak „výstřední“, že i třicet let po skvělých přednáškách Wilhelma Reicha se oddává těm nejtradičnějším formám erotického chování, čímž reprodukuje na sexuální úrovni obecné vztahy v třídní společnosti. Pokud jde o sex, naučili bychom se lepší finty i od postarších venkovských paniček. Student je militantní a ochotný angažovat se v jakémkoli nejnovějším hnutí, což svědčí o tom, že ve skutečnosti je impotent.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Ve školách člověk povinně stráví asi deset let života. Jsou to patrně jediné instituce povinné pro všechny občany, ale s těmi, kdo je plně absolvovali, se ještě nezachází jako s plnoprávními členy naší společnosti.

Marie Brennanová, 1996

Přesně nevím, co je to demokracie. Ale potřebujeme jí více.

Neznámý čínský student během protestů na náměstí Tchien-an-men, Peking, 1989

Tak jako mnoho jiných, i já mám hlubokou nedůvěru ve školství Spojených států. Příliš mnoho studentů absolvuje střední školu bez základních dovedností nutných k úspěchu v ekonomice 21. století, a už vůbec nejsou připraveni na tvrdé podmínky na vysoké škole či v zaměstnání. Naše přední univerzity se sice stále umísťují mezi nejlepší na světě, ale příliš málo Američanů studuje vědecké a technické obory. K tomuto problému se přidává to, že nedokážeme poskytnout patřičné školení těm, kdo již jsou v pracovním procesu.

Bill Gates, Písemná výpověď před Výborem Sněmovny reprezentantů USA pro vědu a technologie

Mládež revoltuje, ale jde jen o věčnou revoltu mladých; každá generace bojuje za nějakou „dobrou věc“, jen aby na ni zapomněla, jakmile „se mladý člověk pustí do vážných úkolů výroby a dostane konkrétní a reálné společenské cíle“. Po sociologických přícházejí novináři se svou verbální inflací. Revoltu brzdí to, že je přeexponovaná – je nám předkládána k zamyšlení, abychom se zapomněli účastnit. V rámci spektaklu je revoluce společenskou anomálií – jinými slovy bezpečnostním ventilem společnosti –, který má pro hladký chod systému své opodstatnění. Skýtá jistotu, protože zůstává okrajovým jevem segregovaným od aktuálních problémů zdravého pluralismu (porovnejte ji s „ženskou otázkou“ a „problémem rasismu“). Existuje-li však ve skutečnosti v moderním kapitalismu problém mládeže, je součástí celkové krize společnosti. Mládež pouze vnímá tuto krizi jako akutnější. (Nejen vnímá, ale také se jí pokouší vyjádřit.)

Starosvětská chudoba dává sice studentovi potenciální výhodu, jenže on ji nevidí. Má marginální svobody, ostrůvek svobody, který se zatím vzpírá kontrole totalitního spektaklu. Flexibilní pracovní doba mu umožňuje dobrodružství a experimenty. Jenže student baží po trestu a ze svobody má smrtelný strach. Lépe se cítí ve spoutaném časoprostoru posluchárny a každotýdenních esejí. S tímto otevřením vězením, organizovaným pro jeho „dobro“, je celkem spokojený, a přestože na rozdíl od většiny lidí není nucen oddělovat práci a volný čas, dělá to z vlastní vůle a přitom pokrytecky předstírá odpor k snaživcům a kravaťákům. Chytá se každého myslitelného rozporu a pak z teplé dělohy své náboženské, umělecké či politické skupiny zachmuřeně mumlá něco o „potížích s komunikací“.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Dnes existuje nová, radikální a báječná myšlenka... že všechny děti mohou být – a měly by být – autory svých vlastních teorií, kritiky myšlenek ostatních lidí, analyzátoři dat a osobnostmi, které zanechají ve světě svůj otisk. Je to myšlenka s převratnými důsledky. Pokud ji budeme brát vážně.

Deborah Meierová, 1995

Neustále a opakovaně nabádám své studenty v Evropě i Americe: Neprahněte po úspěchu – čím víc po něm prahnete a čím víc si ho vytýkáte za cíl, tím pravděpodobněji ho minete. O úspěch, tak jako o štěstí, totiž nelze usilovat; ten přijde sám, a to pouze jako nezamýšlený průvodní jev osobní oddanosti něčemu většímu, než je člověk sám, nebo jako vedlejší produkt odevzdání se jiné osobě. Štěstí zkrátka vyplyne, a totéž platí pro úspěch: musíte ho nechat vyplynout a přestat se o něj starat. Rád bych, abyste naslouchali příkazům svého svědomí a vykonávali je, jak nejlépe dovedete. Pak pochopíte, že úspěch bude následovat v dlouhodobém horizontu – opakují, dlouhodobém! – právě proto, že jste na něj přestali myslet.

Viktor Frankl

Vyjasňování hodnot – tento základní předpoklad pro vymezení alternativ – je činnost, která je podceňována a znevážena. Běžné mravní termíny naší doby, politické mravní zásady („svobodný svět“, lidové demokracie) odrážejí skutečnost velmi chabě, odrážejí-li ji vůbec, a zdá se, že mají funkci spíše vládnoucích mýtů než názorných zásad. Ani naše univerzitní zkušenosti nám nevnesly jasno do věci morálky. Naši profesori a správní činitelé místo plodného dialogu dávají přednost používat teorie tzv. „public relations“; jejich život se mění pomaleji než události ve světě; jejich dovednost a mlčenlivost uplatňují jejich mocnáři a investoři v závodech ve zbrojení ... Chtěli bychom klást otázky: Co je skutečně důležité? Můžeme žít jinak a lépe? Jak bychom to měli udělat, kdybychom chtěli změnit společnost? Takové otázky nejsou považovány za dostatečně plodné a empirické a bývají smeteny se stolu.

„Z porthuronské deklaráce“, in: Jiřina Šiklová, Miluše Kubíčková, eds., *Studenti a ideologie na Západě*, Horizont, Praha 1969, s. 176.

Americká společnost potřebuje studenty. Když se tedy studenti bouří proti svému studiu, automaticky tím zpochybňují celou společnost. Od začátku chápou svou revoltu proti univerzitní hierarchii jako revoltu proti celému hierarchickému systému, proti diktatuře ekonomie a státu. Jejich odmítnutí stát se integrovanou součástí ekonomiky komodit a využívat specializaci svého studia k účelům, pro něž byla zamýšlena, je revolučním gestem. Zpochybňuje celý systém výroby, který bere výrobky jejich tvůrcům. Americké studentské hnutí přes všechny zmatky a váhavost odhalilo jeden fakt v souvislosti s tímto novým odmítáním: že v rámci „společnosti nadbytku“ je možné a nutné najít koherentní revoluční alternativu.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Skutečné historické změny, které svědčí o tom, že společnost lze odvrhnout, se redukují na pouhé novoty určené ke spotřebě. Revolta mládeže proti vnucenému a „danému“ způsobu života je prvním znakem totálního převratu. Je to předehra k období revolty – revolty těch, kteří už v naší společnosti nemohou dál žít. Ideologie a její mašinerie tváří v tvář tomuto nebezpečí den co den rutinně převrací realitu naruby. Z dějinného procesu dělá jakousi pseudokategorii nějaké společensko-přírodní vědy: ideu Mládí.

O bídě studentského života, Štrasburk, 1967

Vzhledem k tomu, kdo studenti jsou, co vědí a jaké mají postavení, si musíme uvědomit, že jejich znalosti jsou nutné pro vývoj kvalitních vzdělávacích strategií a praxe.

Alison Cook-Satherová, 2002

D. R.: V mnoha zemích máme dnes co dělat se skutečnou vzpourou mladých lidí. Zdá se, že to dost překvapivě potvrzuje všechno, co jste léta psal o měnícím se vztahu dospělých k mládeži a vice versa a co podle vás bude časem stále dramatičtější a plodnější. Nacházíte své myšlenky v nedávných událostech?

W.G.: Možná. Jak už jsem řekl, pro mě je mládí nedostatečností a podřadností ve všem, až na to, že je člověk mladý, až na mládí jako takové... Není tedy divu, že jejich počínání je fušeřina, jde-li o politický, sociální, ideologický program. Jsou však daleko spíše slepým vybitím mimo jakoukoli ideologii, jakousi explozí. Ano, to je mládí. Kdo mě chce pochopit, musí se na to podívat spíše očima umělce než moralisty. Chlapec hází kameny, ano, to je dobré, to umělecky nevadí. Chlapec pronáší proslovy a žádá přestavbu světa, ne, to je naivní a nevkusné. To není dobré. Bohužel! Vedle určité autentičnosti vytváří tato krize dusno hloupostí a frází. A proč? Protože ta vzpoura je daleko více dílem dospělých než mládeže. Podívejte se, několik set studentů začne dělat brajgl v Nanterre nebo jinde, z toho a toho či jiného důvodu, a při té příležitosti si vybijí námitky vůči společnosti. Nejde o nic důležitého. Jenže tisk, rozhlas a televize se vrhnou na téma, které vzrušuje, které se hodí k omílání, začnou se hlásit o slov fejetonisti, sociologové, filosofové, politici: „Duch nové generace“, „Co mám odpovědět svému synovi?“, „Co je jejich tajemstvím?“, „Mládež nás obviňuje“, „Generace

bez kompasu“. To zní dobře. Je to hluboké. Dobře se to čte. Říkalo se, že za Carmichaelem stálo ve Spojených státech zpočátku pět set černochoů a pět tisíc novinářů, s Cohn-Benditem to bylo totéž. V tomto věku je těžké nepovažovat se za nástroj dějin, když figurujete na prvních stranách všech týdeníků. Mladí tomu uvěřili. Nafoukli se. A dospělí se zalekli a zvadli. Netvora mládí, takového, jaký se nám dnes zjevil, jsme si vyrobili sami. Ta krize je daleko spíše krizí dospělých než krizí mladých. Především dokazuje neuvěřitelné oslabení dospělých lidí tváří in tvář mládeži.

D. R.: A jak si to vysvětlujete?

W.G.: My starší si dobře uvědomujeme, že naše převaha končí. Zásada otcovské autority, která od věků udržovala syna v trpné poslušnosti, začíná prskat. Mládež se nám stále častěji ukazuje jako síla v jistém smyslu tvůrčí, působící vlastními prostředky. Ale povaha té síly a její role nám unikají. Problém věkového rozdílu, vzestupné a sestupné fáze života, zralost a nezralost, nadřazenost a podřazenost, ne, to není snadné, to je dokonce velmi těžké a nejasné. Dospělý je ohrožen mladým, stravován jakousi odlišnou skutečností, která jím proniká... a jejíž působení by se možná dalo vyjádřit jako ustavičný přítok „nezralosti“ nebo jako redukce... nebo jako nátlak... stahující, zestručňující, dynamizující... Nechme to být. Ať je tomu jakkoli, Dospělý ztratil svou klidnou nadřazenost, která plyne prostě z faktu, že on je vyvinutější. Jsou směšnější všichni ti vyděšení, ztuhlí profesoři a myslitelé ve svém křečovitém úsilí „porozumět mládeži“ a „dohonit dějiny“. Jaká zbabělost, jaká ubohost! Místo aby v té revoluci viděli velkolepý happening, připisují jí uvědomělé a vzletné cíle: „my jsme staří, opoždění, kdežto oni jsou budoucnost, nová vlna!“ Všechno je karikatura: mladý – mocný, nebezpečný, prorok, osvícený, mstitel, anděl nebo démon, a na druhé straně Dospělý – rozřesený, neduživý, s padajícími kalhotami. A každý z nich má pocit, že si o něm ten druhý myslí, že je směšný.

Witold Gombrowicz, Testament. Hovory s Dominikem de Roux, Revolver Revue, Praha 2004, s. 129–132.

Studenti dnes přicházejí na univerzity bez znalosti našeho politického dědictví, k němuž se stavějí cynicky, a tudíž nejsou schopni se jím ani inspirovat, ani jej seriózně kritizovat.

Allan Bloom

STUDENSKÝ FOLKLOR

VŠECHNO JE PŘEVŘÁCENÉ

Kdys učení tak vzkvétalo,
dnes na scestí se dostalo;
již dlouho věda bujela,
dnes převládly ji žert a hra.
Dnes nic již hochům nebrání
být příliš brzy prohnání,
být propadlí vši špatnosti
a vale dávat moudrosti.

Však býval čas, to zní jak sen,
kdy žáci směli, stěží jen,
až jako starci století,
si po studiu hověti.
Však dnes jim sotva deset let,
kdy ze škol kvapí v širý svět,
hned každý z nich se mistrem zve,
sám slepý svádí slepé své,
chce létat, ještě holátko,
zvuk z lry loudí oslátko,
vůl před králem chce tančiti,
chlap od pluhu chce válčiti.

Již také Řehoř neslavně
spor slovní vede v šenkovně
a Jeroným, ten přísný muž,
při za peníze vede už.
Je Augustinus setbou jat
a Benedikt, chtě révu znát,
teď rozmlouvá s ním potají
a v masném krámě sedají.
Již nechce sedět Marie
a Marta zase líná je,
je Lia nyní neplodná,

a Rachel vadné oči má.
A Cato přísný, vážný tak,
již po nevěstkách stáčí zrak
a Lukrecie, panna ctná,
se nyní smilstvu oddává.

A na co plival starý čas,
to šíře lije teď svůj jas;
vše teplé v led se mění již
a bažina má k poušti blíž,
již v hřích se mění každá ctnost,
je místo práce lenivost;
a z cesty, po níž má se jet,
dnes vybočuje celý svět.
Kdo moudrý je, ať myslí na to,
ať vyjme z nitra kal a bláto,
až na posledním soudu stane,
ať nelká marně: Pane, Pane!

Rudolf Mertlík (ed.): Písňe žáků darebáků:
výbor ze středověké poesie žakovské,
Melantrich, Praha 1951, s. 32–33.

„Pane profesore, našel jsem dva
protijítkady k vašemu tvrzení.“ „To nevdal,
já mám pět deřiníc.“

*Jsou takhle dva strašně hladoví matfyzáci
na koleji a jeden povídá druhému: „Hele,
co kdybychom tady začali chovat prase?“
A ten druhý mu odpoví: „A co ten smrad
a ten hroznej bordel?“ A ten první říká:
„Ono si zvykne...“*

*Matematikové potřebují k práci jen tužky,
papíry a odpadkové koše. Filozofové potřebují
ještě méně – těm stačí tužky a papíry.*

*Sedí takhle na Petříně matfyzák a matfyzáčka
a tulí s k sobě. Po chvílce se on ptá: „Myslíš
na to co já?“ A ona zajíkově špitne: „Jo
myslím.“ A on na to: „A kolik ti to vyšlo?“*

*Jaký zvuk udělá kalkulačka, když ji hodíte
do hmoje? „Čvut.“*

Bůh se rozhodne zjistit, jak jsou na tom s učením studentů techniky, medicíny a práva. Pošle tedy sv. Petra, aby to zjistil, ten se vrátí a povídá: „To víš Bože je začátek roku, všichni jenom kalej a chlastaj“. Bůh se rozhodne zjistit situaci za měsíc, sv. Petr se vrátí a povídá: „No medicí se učeť, technici začínaj a právníci se pořád jen flákaj.“ Nakonec chce Bůh zjistit situaci přímo před zkouškovým obdobím. Sv. Petr jde tedy ještě jednou na výzvědy. „Tak Bože, medicí to uměť i pozpátku, dají to všichni, technici, o ty bych se taky nebál.“ „No a co právníci?“ ptá se Bůh. „Právníci se modlí, říká sv. Petr. Bůh se na chvíli odmlčí a potom povídá: „Tak jim pomůžem.“

VIDĚNÍ ŽÁKOVO, V NĚMŽ SE ODHALUJÍ HŘÍCHOVÉ DUCHOVNÍHO STAVU

Po májové obloze
slunce září silo,
střely žhavých paprsků
mocným proudem lilo;
proto jsem šel do háje
v skryš, kam stín se troustil,
mírný větrík západní
o přizeň jsem prosil.

V letní době palčivé,
za poledne právě,
pod košatým dubiskem
rozložen jsa v trávě
chléb z máku mi předloží,
jiní v okamžení
dají mi proud Léthé pít,
řeky zapomnění.

Pedagog: „A jestli si myslíte, že mám radost, když vás můžu vyhodit u zkoušky, tak to se plete. Protože když vás vyhodím, tak vy se vrátíte!“

Když jsem sněd chléb makový,
který mi tam dali,
když i z řeky Léthé proud
rty ubohé vsály,
náhle božských tajů sled
v zapomnění zapad,
a už nic jsem nemohl
s nebešťany chápat.

Jako třetí Cato pak
snesl jsem se z ráje,
ale nejdu zvěstovat
nejskrytější taje ;
to však mohu sdělit vám
a po pravdě zcela,
co mi v mozek vepsáno
bylo od anděla.

Ó jak věci veliké,
hodné podivení,
moh bych sdílet o nebi,
o všem jeho dění,
kdyby po tom klamavém
pojedení máku
nestihlo mě zatmění
duševního zraku!

Rudolf Mertlík (ed.): Písňe žáků darebáků:
výbor ze středověké poesie žákovské,
Melantrich, Praha 1951, s. 113–114.

Pedagog: „Zmínka o vědecké práci studenty obvykle motivuje... nutno podotknout, že ty články, který mi pišem, jsou o naprostejch kravinách a vůbec k ničemu to není dobrý – ale hrozně nás baví! Jakmile dosáhnete takovéhoho vyrovnání, tak jste pak úplně v pohodě.“

Studenti, dělejte si poznámky: Vědění je moc... Ale moc korumpuje... A korupce je zločin... A zločin se nevyplácí... Takže pokud budete dále studovat, tak zkrachujete!

Polkají dva matřyzáci dvě opravdu pěkná děvčata. Tomu jednomu to nedá a nesměle se jich zeptá: „Holky, máte ICQ?“ „Ne to nemáme.“ „Je to je škoda, my jsme se s vámi chtěli seznámit.“

Jak řeší matfyzák úlohu, kolik je 2 na druhou? Prvák bez zaváhání odpoví, že to jsou 4. Druhák se trošku zamyslí, ověří všechny předpoklady a na kalkulačce spočítá, že to jsou 4. Třetíák napíše několikastránkový program v Pascalu nebo Cěčku a po několika hodinách práce doje k výsledku 4, ovšem s přesností omezenou kapacitou počítače. Čtvrták se zamyslí a už sedí u počítače a vymýšlí nový programovací jazyk vhodný právě pro tento druh úlohy. Po probdělé noci strávené usilovnou prací dostane odpověď, že jsou to asi 4, ale není si výsledkem zcela jist, protože použitá metoda je pouze aproximační a přesnější výsledek by si vyžádal mnohem větší úsilí. Pokud tu samou otázku položíte páťákovi před státnicemi, zoufale složí hlava do dlaní a rozplácě se se slovy: „Copak si musím všechny konstanty pamatovat?“

Sestoupí Bůh na Zemi a prochází se ulicemi. Tu pojednou spatří plačící ženu a ptá se jí: „Proč pláčeš?“ Ona odpoví: „To víte, umřel mi manžel.“ Bůh je dojat a říká: „Je to velké neštěstí, a proto Ti manžela pošlu zpátky na Zem.“ Jde dál a náhle uvidí plačící děcko. Ptá se, proč brečí. Dítě mu odpoví, že ztratilo oba rodiče. Bůh se slituje a povolá rodiče zpátky k dítěti. Popojde o kus dál a vidí, jak na obrubníku chodníku sedí student. Student řve, až se domy řesou, a nařká. Bůh se ptá, proč on pláče. Na to odpoví: „Víte, já jsem student Matematicko-fyzikální fakulty.“ Bůh usedl vedle něho a plakali oba.

Pedagog: „Představte si, že vyjdete tady před budovu a nějaká důchodkyně se vás zeptá: „Prosím vás, včera na Nově říkali, že ten predikát rovnosti má zvláštní význam. Já tomu vůbec nerozumím, vy jste ten matematik, vy to určitě budete vědět.“ A vy řeknete: „Milá paní, rovnost, to je ekvivalence.“ A paní otevře hubu a dál už se vás na nic ptát nebude.

VLÁDA PENĚŽ

Štědrost, do pout vržená,
z domova je hnána,
do vyhnanství poctivost,
žalostně je štvána;
co ničemnost ničemná
macechou je ctnosti,
vládne v světě hrabivost
trůníc na výsostí.

Mamon vyhrál, mamon vládne,
mamon všechněm panuje,
vinné pouští, čestné jímá,
poutá i pout zbavuje.

Cena peněz v těchto dnech
toliko se cení,
každá zmínka o ctnosti
z kořene se plení;
čeho dobrý mrav kdy dbal,
nikdo nedbá více,
jen když může rozmnožit
obsah pokladnice.

Mamon vyhrál, mamon vládne,
mamon všechněm panuje,
vinné pouští, čestné jímá,
poutá i pout zbavuje.

Slovo kdys tak obsažné
dávám, dáváš, dám ti,
více, nežli věřit lze,
odevšad se tratí.
Kam jsi, slovo šlechtné,

Profesor o tom, jak je na cvičeních první řada (tradičně) prázdná: „Některí lidé mají AIDS, tak je potřeba se od nich držet dál... Ale to já nejsem, nejsem tak společensky zdánlivý, abych si ho pořídil.“

Proč nemají matfyzáci jarní prázdniny? Protože by za tu dobu vystudovali VŠE.

prchlo? Vrať se zpátky!
Ustupuje (jaké zlo!)
láska před úplatky.

Mamon vyhrál, mamon vládne,
mamon všechněm panuje,
vinné pouští, čestné jímá,
poutá i pout zbavuje.

Co je láska psankyní,
co je štedrost z domu,
všechno se jen prodává –
kdo by co dal komu?

Měšce mocných biskupů
silou lakotnosti
zadržuje hrabivost,
zřídlo nepravosti.

Mamon vyhrál, mamon vládne,
mamon všechněm panuje,
vinné pouští, čestné jímá,
poutá i pout zbavuje.

Biskupové z dávných dob
dary dávat znali,
nyní však by bezmála
všichni raděj brali,
takže sami každou ctnost
přivádějí k zlému :
prodají – nic nedají
cizímu i svému.

*Jak jezdí normální člověk výtahem do
třináctého patra? No přece zmáčkne
13. A jak jezdí do třináctky student
elektrotechnické fakulty? Zmáčkne 1, pak
3 a zuřivě hledá enter.*

Mamon vyhrál, mamon vládne,
mamon všechněm panuje,
vinné pouští, čestné jímá,
poutá i pout zbavuje.

Rudolf Mertlík (ed.): Písňe žáků darebáků:
výbor ze středověké poesie žakovské,
Melantrich, Praha 1951, s. 34–36.

*Dva mladíci studovali chemii v Praze. Celý
rok se jim docela dařilo, vypadalo to na
vzorné studenty. Víkend před závěrečným
testem se proto rozhodli, že se trochu uvolní,
a odjeli za kamarády na Moravu oslavovat.
Jenže to přehnali a prospali celou neděli.
Do Prahy dorazili v pondělí ráno, naprosto
neschopní rozumně uvažovat. Odpoledne
po termínu testu přišli za profesorem a začali
mu vysvětlovat, jak byli na víkend pryč a když
se vraceli, píchli kolo a strávili půlku noci
na silnici v marné snaze někoho stopnout,
takže nestihli dorazit na koleje včas, a prošvihli
test. Profesor se zamyslel a rozhodl, že
mohou tedy přijít na písemku druhý den.
Oba si oddechli, na kolejích zapadli na
pokoj a zopakovali si látku. Druhý den
je profesor posadil každého do jedné
místnosti a přinesl jim zadání testu. Na
první straně byla otázka za pět bodů, cosi
o koncentracích roztoků, takže to v pohodě
oba zmáklí. Ale byli zatraceně překvapení,
když otočili papír a tam stálo: „(95 bodů)
Které kolo?“*

*Pedagog jako obvykle ke konci přednášky
rozohněn svým vlastním výkladem:
„... každý jenom publikuje, publikuje a nikdo
neumí nic odvodit. Ještěže jednou za pár
let přijde nějaká povodeň a všechny ty
publikace spláchně.“*

*„Hloupé dotazy posilují kolektiv... ostatním
v tu chvíli stoupne sebevědomí.“*

Professor: „Tak tu máme soustavu tří rovnic o všech neznámých.“ Student: „Snad o čtyřech ne?“ Professor: „No to je vlastně pravda. Jsem matematik. To bych musel bejt nákej počítář, abych uměl počítat. Kdybych totiž uměl počítat, tak si sám sobě budu připadat podezřelej.“

Jeden student na konzervatoři studoval skladbu. Blížily se mu závěrečné zkoušky a on musel dokončit své dílo. Jenže ho nic nenapadlo. Jednou potkal známého a povídá mu: „Človče, já už nevím jak dál. Za týden mám odevzdat závěrečnou skladbu a nemám ještě ani notu.“ „Tak to ti můžu poradit. Vezmi skladbu od svého profesora a přepiš ji pozpátku. Nikdo to nepozná.“ „Hm, to už jsem zkusel a vyšla mi Novosvětská.“

Ve školní jídelně si přisedl student k profesorovi a ten říká: „Prase si nezaslouží, aby sedělo s labutí.“ Student se zvedl s odpovědí: „Tak já leším.“ Čímž samozřejmě pana profesora namíchl a ten se rozhodl, že mu dá zabrat u zkoušek. Bohužel pro něj, student na vše odpověděl bezchybně. Proto mu dává poslední otázku: „Kdybyste si mohl vybrat ze dvou pytlů a v jednom bylo zlato, ve druhém rozum, který byste si vybral?“ Student po chvíli řekne, že by si vzal ten se zlatem. Profesor vítězoslavně: „No vidíte, a já bych si vybral ten s tím rozumem.“ Student neváhá: „Vždyť jo, každý si vybere to, co mu chybí.“ Professor už je tak vytočený, že na studentův test napíše BLBEC a pošle ho pryč. Student odchází, aniž by se podíval na hodnocení a za chvíli se vrátí s otázkou: „Pane profesore, Vy jste se mi tu sice podepsal, ale nenapsal jste tu žádnou známku...“

PROTI LAKOMCŮM A CTIŽÁDOSTIVCŮM

Byl jsem asi o třetí poslán na vinici – uplatnit se přece chtějí všichni pracovníci; a když každý závodí, aby získal slávu, mám já vždy jen poslouchat, nikdy nevznést hlavu?

Zatímco si ve verších, rozpustile vedu, někdo třeba trhá mě zubem plným jedu, poněvadž mě neoválá dech božího hlasu, ani rty jsem nesmočil v zdroji na Parnasu.

I když slova pronáším málo uhlazená, jak se z mysli derou ven, nedost uvážená, i když nejsou záhadná a nic nechťí skrýti, musím se zde zastavit, dál když nelze jíti.

Kudy šli mí předchůdci proč bych jíti váhal? Proč bych tělem blaženost přijímat se zdráhal, pečovat jen o tělo,

Pedagogi: „Příklady ze života jsou příklady, se kterými se v životě neseikdíte.“

boháčem pak býti?
Co kdys mocným slušelo,
mám za hanbu míti?

Ten se na dno dostane,
po ctnosti kdo touží,
a kdo moudrost hledat jde,
ocitne se v louži.

Proto dejme na herce,
co on říká, vězte:
Lidé, lidé, nejdříve
za penězi běžte!

Mince v plné důvěře
na všech sněmech zvučí,
ona první při volbách
mocným hlasem hlučí:
dává úřad bohatým,
na biskupy světi,
slavný rod a vzácný stav
umí udíleti.

Vzdávej úctu penězům,
kdo ji bohům vzdáváš.
Proč velebíš knihy své,
skříně dělat dáváš?
V Paříži neb v Aténách
jak chceš dlouho trap se:
Ven ze dveří Homére,
nemáš-li nic v kapse!

Ať filosof mudruje,
k pití když nic není,
nechať zví, že méně jest

vědět, než mít jmění;
budeš-li chud, Homére,
z domu vyštvou tebe,
i když budeš přicházet
s múzami kol sebe.

Ať zná někdo umění,
moudrost knih ať klopi
co mu platno, když se pak
v nouzi, bídě, topí?
Tam tě souží nahota
a též prázdná spiže,
tady však máš k výdělku,
k blahobytu bliže.

Ať si Josef v žaláři
Krista zobrazuje,
po ranách se farao
tím víc zatvrzuje,
ať si brání odejít
synům Izraele –
když tě pálí chudoba,
k čemu Písmo celé?

Co platno, že na vrchol
hory Mojžíš kvapí,
Bůh že archu úmluvy
přítomnosti zdobí?
Spíše syté maso chci
než odporné boby.

Proto chovám k studiu
zášť a prchám z něho,
stráním se vši chudoby
žití ubohého.

Pedagog: „Já vím, že je blbý, že vám to studium trochu koliduje s volným časem.“

Přijde do hospody nekonečně mnoho matematiků a začnou si u hostinského druhý půl piva, třetí čtvrt piva atd. Hostinský povídá: „Vy jste ale pitomci.“ a přinese jim dvě piva.

Přijde matfyzák do fotolabu: „Potřeboval bych vyvolat fotky.“ Prodavač: „9 na 13?“ „2541865828329. Proč?“

Co se stane, když vyhoděj matfyzáka a ten pokračuje ve studiu na VŠE? Prudce vzroste úroveň obou škol.

Cvičení: „Chceme ze seznamu osob vybrat pouze takové, které mají vyšší plat než jejich přímý nadřízený...“ Student: „Takových ale moc nebyvá...“ Cvičení: „Právě proto je chceme vyhledat, abychom s nimi pak mohli patřičně naložit.“

Kdo bdění a komůrku
snes by, kde to zebe?
Líp je ležet na lůžku,
dívku vedle sebe.

Mnozí se jen honosí,
co prý všechno znají,
Sókratovi u nohou
stále vysedají;
pro ty prý, kdo mudrci
pravými se stali,
majetek se nehodí,
těž prý není stálý.

Proto asi k bohatství
nemůžeme lnouti,
chtíce věčný život mít
po skončené pouti;
ó vy bloudí ztracení,
nechápete ani,
že si velmi škodí ten,
kdo se peněz straní?

Jestli tento osud měl
chudý Diogenes,
Sókratés se statečně
přes chudobu přenes,
Juvenális u vojska
setníkem však býval,
v mramorovém sadě syt
Laikán odpočíval.

Ach, co průvod vznešený
nese chudákovi?
Proč Tityrus pod bukem

košatým si hoví?
Já víc chválím onu věc,
o níž pěji zase:
bez bohatství život, věz,
smrti podobá se.

Chudobu vždy provází
zármutek a lkání,
utrácí plod Venušin,
lásce rozkvést brání;
u básníka, i když se
věhlas k němu pojí,
nemá z čeho chudoba
živit lásku svoji.

Dále k mužům určeným
pýcha vždy se víze,
plíjí, vědou naduti,
na ty, kdo jsou níže;
tak se plní doslova
to, co Mistři praví:
Poskvřňuje nadutost
i výtečné mravy.

Ať je chudák z gigantů
přeslavného plémě,
ať i dráhu slunce zná,
Saturna i Země,
všechn slávy chvalozpěv
jemu jen se vzdává:
k čemu slávy sebevíc,
je-li to jen sláva?

A kdo o Sókratovi
mudruje a píše,

*„Jaký je rozdíl mezi studentem filozofie,
ekonomie a medicíny? Všichni dostanou
za úkol nastudovat Zlaté stránky. Student
filozofie se ptá: „A proč?“ Student ekonomie:
„A kolik za to dostanu?“ A medik se zeptá:
„Do kdy to musím umět?“*

*profesor: „Nenapadá mě žádné rozumné
použití, tak vám teďku příklad ze života.“*

ať se hlupák věnuje
jídlu, pití spíše!
Nechceš-li neb nemůžeš
získat jmění zdejší,
střední cestu vyvol si,
ta je nejjistější.

Rudolf Mertlík (ed.): Písňe žáků darebáků:
výbor ze středověké poesie žakovské,
Melantrich, Praha 1951, s. 107–113.

Zavřou do tří paralelních hladomoren
inženýra, fyzika a matematika. Každému
dají jednu libovolně velkou, leč pevnou
konzervu a nechají je vegetovat. Pak
přijde amnestie. V první hladomorně je živý
inženýr, ostře nabroušený kámen a otevřená
konzerva. Ve druhé hladomorně je živý fyzik,
stoh popsaných papírů, otevřená konzerva
a geniální zařízení na otvírání konzerv
zkonstruované ze skřipce a španělské boty.
Ve třetí hladomorně je mrtvý matematik,
zavřená konzerva, stoh popsaných papírů,
z nichž každý začíná: Nechť je konzerva
otevřena.

V hotelu spí inženýr. Hotel je to ale
nebezpečný a v noci mu na pokoji
vypukne požár. Zápach hořícího koberce
ho probudí, tak doběhne k umyvadlu,
natočí kýbl vody a oheň uhasí.
Za rok tam spí fyzik. Jenže co se nestane,
zase to tam chytne. Fyzika to také probudí,
vytáhne si zápisky z přednášek, numericky
vyřeší pár diferenciálních rovnic, natočí do
kýble 7,8666667 litrů vody, oheň uhasí a jde
si lehnout.
Za další rok tam spí matematik. Zase mu
tam hoří. Vstane, dojde k umyvadlu,
zkusí, jestli teče voda, zjistí, že řešení
existuje, a jde si lehnout.

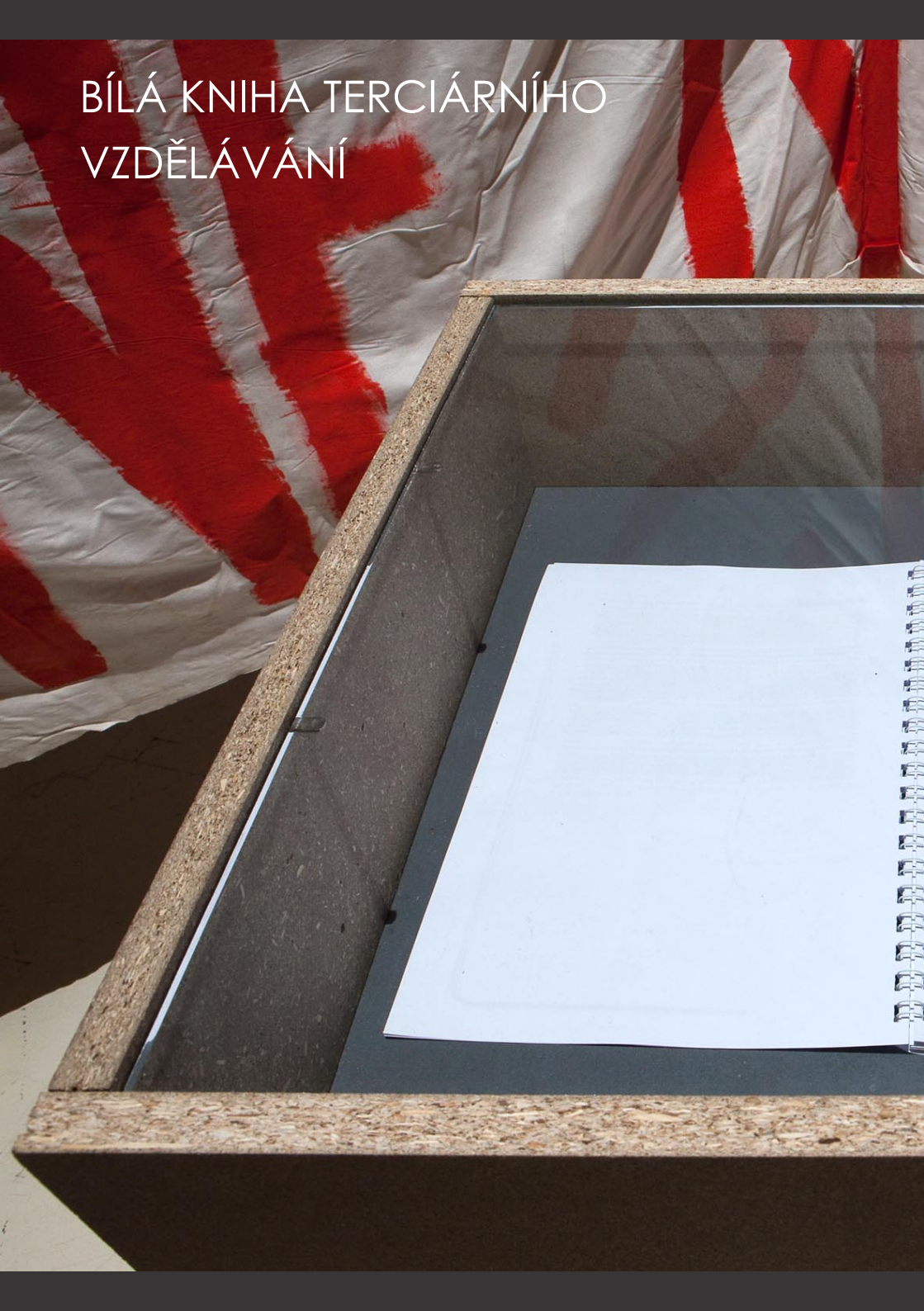
Jedou opravář, ředitel a programátor autem.
Auto se porouchá a nejede. Opravář:
„Hned za rohem je servis, to dořučíme.“
Ředitel: „To je blbost, koupíme nový auto.“
Programátor: „Já bych ještě zkusil vystoupit
a zase nastoupit.“

Absolvent Matematické fakulty se ptá: „Proč
to funguje?“ Absolvent přírodních věd se ptá:
„Jak to funguje?“ Absolvent Fakulty strojního
inženýrství se ptá: „Jak by se to dalo vyrobit?“
Absolvent Ekonomické fakulty se ptá: „Kolik
by to stálo?“ Absolvent Filozofické fakulty
se ptá: „S hořčicí nebo s kečupem?“

Studentka přijde za mladým profesorem
do kanceláře. Hodí po něm očkem, zavře
dveře, prosebně před něj poklekne a řekne
„udělám cokoliv, abych prošla testem“.
Přilísá se blíž, přehodí si vlasy a významně
se zahledí profesorovi do očí. „Chci říct...“
zašeptá, „...udělám... cokoliv.“ Profesor
opětuje její pohled a řekne. „Cokoliv?“
„Ano, cokoliv.“ Profesor stišší svůj hlas a zašeptá.
„Tak tedy... studovala byste?“

Pedagog: „Na tento příklad bychom
pořídávali trochu subtilnější analýzu. To
se budete učit později.“ Student: „A pak
to tedy budeme umět vyřešit.“ Pedagog:
„No... pak už vás to hlavně nebude zajímat.“

BÍLÁ KNIHA TERCIÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ÚVOD CO JE A CO NENÍ BÍLÁ KNIHA TERCIÁRNÍHO VZDELÁVÁNÍ

- Bílá kniha je koncepční a strategický dokument, který stanoví, jakým směrem se má terciární vzdělávání v České republice vyvíjet v následujících deseti až dvaceti letech.
- Hlavním posláním společnosti a očekávaná úloha v průběhu akcí od činnosti Institutu terciárního vzdělávání (I) v vysokých školách a výzkumných ústavech škol.
- Poskytne koncepční základ pro legislativní změny, které umožní naplnit tato očekávání.
- Poskytne expertní oporu pro politická rozhodnutí, tak v dlouhodobé perspektivě jako na úroveň navazujících kroků reformovat systém terciárního vzdělávání.
- Ve snaze poskytnout dlouhodobě platná doporučení terciárního vzdělávání se bílá kniha v jednotlivých navazujících částech neomezuje pouze na ty změny, které je v souladu s Programovým prohlášením vlády možné provést v následujících několika letech, zejména pak do konce tohoto volebního období.
- Bílá kniha není podrobným analytickým materiálem s technickým popisem potřebných kroků a změn.
- Legislativní návrhy, které budou v průběhu implementace reformy předkládaný vládu a Parlamentu ČR budou připravovány součinností MŠMT, MFF a MPOV a budou probíhat zetažkami s relevantními aktéry (reprezentace vysokých škol, zaměstnavatelé, podnikatelé, atd.).

Bílá kniha je určena hlavním aktérům terciárního vzdělávání i široké veřejnosti a její publikace není konečným cílem. Je pouze důležitým výstupem procesu, který stanovuje směr a mantinely další práce včetně změn v oblasti diverzifikace vzdělávacích systémů, nových koncepcí řízení (na národní i institucionální úrovni) či finanční spolupráci studentů.

Ve vztahu k výzkumu a vývoji Bílá kniha navrhuje na Reformer systémů výzkumu, vývoje a inovací v České republice. V této souvislosti zejména zdůrazňuje nutnost maximální možné provázání výzkumných aktivit se vzděláváním a s toho vyplývajících společenských požadavků na implementaci reformy výzkumu a vývoje. Právě přísné propojení výzkumu se vzděláváním povede k žítelnosti podnikatelské a inovativnosti nastupujících generací.

Řazení jednotlivých kapitol odpovídá zvolenému koncepčnímu rámci. Cílem marketingových změn je vytvoření struktury takového systému terciárního vzdělávání (a to jak institucionálně, tak i programově), který

- umožní vysokým školám a univerzitám v rámci zvoleného poslání poskytovat vzdělání špičkově světové úrovně, a podílet se tak na posilování historicky založené prestiže naší země jako evropského centra vzdělanosti;
- ještě více posílit autonomii vysokých škol i odpovědnost za jejich vlastní rozvoj;
- umožní další rozvoj potřebných kulturních a sociálních funkcí terciárního vzdělávání;
- odstraněním nebo podstatným zmiřněním sociálních a jiných bariér v přístupu k terciárnímu vzdělávání, společně s jeho diverzifikací na straně studijní nabídky, umožní studium všem uchazečům, kteří o ně mají zájem;
- posílí zodpovědnost instituce (poskytovatelé) a studentů (klientů) za kvalitu vyučování a učení;
- naplní očekávání zaměstnavatelů a potřebu společnosti v oblasti kvality a kvantity lidských zdrojů (včetně všech forem celoživotního učení).

BÍLÁ KNIHA TERCIÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Bílá kniha terciárního vzdělávání je koncepční strategický dokument, který „stanoví, jakým směrem se má terciární vzdělávání v České republice vyvíjet v následujících deseti až dvaceti letech“. Pokouší se identifikovat základní cíle a potřeby systému vysokoškolského vzdělávání ve vztahu ke společnosti. Jejím cílem je poskytnout expertní základy pro politické rozhodnutí o reformě vysokého školství, koncepci pro potřebné legislativní změny.

Práce na Bílé knize začaly na jaře 2007 na základě usnesení vlády, vedením realizačního týmu byl pověřen sociolog Petr Matějů. Zásadním impulsem pro zpracování koncepce reformy terciárního vzdělávání v ČR byla hodnotící zpráva OECD z roku 2006. První oficiální verze Bílé knihy byla představena v květnu 2008 na konferenci Inovační fórum: „Jak dál v terciárním vzdělávání?“, pořádané tehdejšími předsedou vlády Mirkem Topolánkem. Ještě předtím se v březnu 2008 do odborné a mediální veřejnosti dostala tzv. nultá verze Bílé knihy. Její rozšíření představovalo impuls pro širší diskusi o reformě vysokého školství v médiích, která se však většinou omezuje na problematiku školního.

Od května do září 2008 pak bylo možné zasílat MŠMT připomínky k Bílé knize, bylo také uspořádáno několik veřejných diskusí, do nichž se zapojili vyučující i studující vysokých škol, zástupci Rady vysokých škol i širší veřejnost.

V listopadu téhož roku byla veřejná diskuse uzavřena a MŠMT postupně provedlo vypořádání připomínek. Toto vypořádání však často proběhlo pouze formálně, v některých případech bylo dokonce doprovázeno urážlivými výpady (např. připomínky Univerzity Karlovy). Bílá kniha terciárního vzdělávání byla dne 26. ledna 2009 projednána vládou, která ji vzala na vědomí.

Základní principy reformy podle Bílé knihy (posílení manažerského modelu řízení, omezení pravomocí akademické samosprávy,

participace komerčního sektoru na řízení a zavedení školného) vyvolaly v české akademické obci značný nesouhlas. K Bílé knize se negativně postavilo mnoho akademických senátů i vedení vysokých škol, Studentská komora Rady vysokých škol i řada uznávaných osobností.

V únoru 2009 se na setkání zástupců akademických senátů vysokých škol v Hradci Králové zformovala iniciativa Pro vzdělanost, která připravila Hradecké prohlášení, odmítající Bílou knihu jako základ pro reformu vysokého školství. Hradecké prohlášení podpořilo téměř 30 akademických senátů vysokých škol a fakult a desítky jednotlivců.

V návaznosti na základní východiska Bílé knihy pak MŠMT připravilo návrh věcného záměru zákona o terciárním vzdělávání, který byl poté projednáván s klíčovými aktéry ve vysokém školství (Česká konference rektorů, Rada vysokých škol). Projednávání věcného záměru bylo po pádu vlády Mirka Topolánka zastaveno.

Paralelně s přípravou finální verze Bílé knihy připravilo MŠMT projekt, financovaný z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, jehož cílem má být vypracování komplexního reformního zákona. Tento projekt má být ukončen v roce 2011, jeho celkové náklady dosahují výše 91 milionů Kč.

V říjnu 2009 uspořádalo MŠMT ve spolupráci s OECD konferenci The White Paper and Beyond: Tertiary Education Reform in the Czech Republic. Součástí této konference bylo také hodnocení Bílé knihy experty OECD. V současné době probíhá realizace projektu Reforma terciárního vzdělávání a podle opakovaných vyjádření MŠMT by měl být nový věcný záměr zákona o terciárním vzdělávání hotov do voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v květnu 2010.

MUŽI / MEN

vychází jako součást výstavy
MOŽNOSTI STUDENTSKÉHO ŽIVOTA

17.12. 2009 – 31.01. 2010

kurátoři Vasil Artamonov, Václav Magid a Tomáš Uhnák
ve spolupráci se Studentskou komorou Rady vysokých škol
tranzitdisplay

Dittrichova 9/337, 120 00 Praha 2, ČR

www.tranzitdisplay.cz, info@tranzitdisplay.cz

editace Vasil Artamonov, Patrik Eichler, Miroslav Jašurek, Václav Magid, Tomáš Uhnák
grafická úprava Václav Magid

fotografie Jiří Thýn

překlady Čeněk Matocha

tisk TA PRINT s. r. o. Praha 2010

tranzitdisplay podporují

hlavní partner Česká spořitelna a.s., Erste Group

podpora Ministerstvo kultury ČR, Hlavní město Praha, MČ Praha 2

mediální partner A2 kulturní čtrnáctideník, Rádio 1

výstavu podpořily SK RVŠ, AMU, AVU, UK

Akademie
výtvarných umění
v Praze

AMU = DAMU + FAMU + HAMU

published as a companion of the exhibition

POSSIBILITIES OF A STUDENT LIFE

17.12. 2009 – 31.01. 2010

curated by Vasil Artamonov, Václav Magid and Tomáš Uhnák (CZ)

in cooperation with Student Chamber of The Council of Higher Education Institutions of
the Czech Republic

tranzitdisplay

Dittrichova 9/337, 120 00 Praha 2, ČR

www.tranzitdisplay.cz, info@tranzitdisplay.cz

edited by Vasil Artamonov, Patrik Eichler, Miroslav Jašurek, Václav Magid, Tomáš Uhnák
graphic design Václav Magid

photos Jiří Thýn

translations Čeněk Matocha

printing A PRINT s. r. o. Praha 2010

tranzitdisplay support

main partner Česká spořitelna a. s., Erste Group

support Ministerstvo kultury ČR, Hlavní město Praha, MČ Praha 2

media partner A2 cultural bi-weekly, Radio1

the exhibition received support from SK RVŠ, AMU, AVU, UK